

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครุมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 "ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เสนอตามลำดับดังนี้

1. นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม
2. นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ
3. แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม

ค่านิยม (Value) หรือบางครั้งเรียกกันว่า "ค่าหรือคุณค่า" ของสิ่งใดก็ตามที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่ม หรือสังคมมีความสนใจ เชื่อถือและยอมรับว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อกลุ่ม หรือต่อสังคม เช่น ความเชื่อและมองเห็นคุณค่าของการพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การศึกษา และการนับถือศาสนา เป็นต้น ค่านิยมจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของสังคม ซึ่งจะราบรื่น หรือเจริญก้าวหน้าพัฒนาไปมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับค่านิยมที่เหมาะสมกับบุคคลในอันที่จะสอดคล้องกับนโยบายของสังคมนั้น ๆ (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2528) ดังนั้นการดำเนินชีวิตในสังคมโดยยึดถือค่านิยมที่สอดคล้องกัน ย่อมจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้ ก่อนจะศึกษาค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ เราควรจะศึกษาความหมายของค่านิยมเสียก่อน นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ค่านิยม ไว้ดังนี้

มิลตัน โรคิช (Milton Rokeach, 1968) ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่านิยมไว้ว่า หมายถึง รูปแบบของความเชื่อ (belief) ที่แต่ละคนยึดถืออยู่ว่าแต่ละคนควรปฏิบัติตนอย่างไร หรือสิ่งใดมีคุณค่า ไม่มีคุณค่า โดยทั่วไปค่านิยมสัมพันธ์กับทุกสิ่ง และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล

ค่านิยมยังมีความหมายเป็นมาตรฐานในการตัดสินใจว่าสิ่งใดเลวหรือดีและใช้ในการตัดสินใจพฤติกรรมของแต่ละบุคคลด้วย

Dictionary of the Social (1969) ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่านิยมว่า หมายถึง มาตรฐานทางวัฒนธรรมที่ได้ยอมรับกันแล้วในจุดหมายด้านเจตคติ ความปรารถนาและความต้องการของจริยธรรม สุนทรียภาพและศีลธรรมอันได้เปรียบเทียบและพิจารณาแล้ว

Dictionary of Modern Sociology (1969) ได้ให้คำอธิบายว่า ค่านิยมคือ สิ่งในกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่อง หรือเห็นว่าคุณต้อง

ศูนย์ศึกษานานาชาติเกี่ยวกับค่านิยมทางการเมือง (The International Studies of Values in Politics, 1971) ได้ให้ความหมายของ "ค่านิยม" ว่าหมายถึง มาตรฐาน หรือหลักการที่มนุษย์ใช้ตัดสินการกระทำของมนุษย์ว่า การกระทำใดเป็นการกระทำที่ควรทำหรือไม่ควรทำ

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973) ให้ความหมายของคำว่า ค่านิยมว่า หมายถึง "ลักษณะที่พิจารณาว่ามีความสำคัญทางจิตวิทยา สังคม ศีลธรรมหรือสุนทรียภาพ"

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2524) ได้ให้ความหมายของคำว่า "ค่านิยม" ไว้ดังนี้ "ค่านิยม (Value) คือ วิทยาลัยสามารถของสิ่งใดก็ตามที่เชื่อว่าสนองความปรารถนาของมนุษย์ได้ หรือคุณสมบัติของสิ่งใดก็ตาม ซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นประโยชน์ น่าสนใจแก่บุคคลหรือกลุ่มคนนั้น ต่างจากคำว่า รรถประโยชน์ (Utility) เพราะขึ้นอยู่กับความเชื่อของมนุษย์ ของอย่างหนึ่งโดยเนื้อแท้ที่จะไม่มี รรถประโยชน์อย่างใดเลย แต่กลับเป็นที่ยอมรับว่ามีค่าสูงสุดได้ เพราะมนุษย์เชื่อว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์กับตน นอกจากนี้ของอย่างเดียวกัน อาจจะมีค่าสำคัญบุคคลไม่เหมือนกัน เราจึงไม่สามารถวัดออกมาได้อย่างแน่นอนว่าของอย่างนั้นมีค่าอย่างไร ในทางสังคมวิทยา ใช้คำ "คุณค่า" หรือ "ค่านิยม" ให้หมายถึง สิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง

สุนทรีย์ โคมิน และ สนิท สัมครการ (2522) ได้ให้ความหมายของ ค่านิยม ไว้ดังนี้ ค่านิยม คือ ความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่าง หรือ จุดมุ่งหมายของชีวิตบางอย่างนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบ สมควรจะยึดถือหรือปฏิบัติตามกว่าวิถีปฏิบัติ หรือจุดมุ่งหมายของชีวิตอย่างอื่น

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า "คือการให้คุณค่าต่อสิ่งต่างๆ ในชีวิตของบุคคล ไม่ว่าจะ เป็นความคิด อุดมการณ์ ผู้คนหรือสิ่งของนับว่า ค่านิยมมีความหมายระดับอุดมคติ หรือหลักในการดำเนินชีวิต ในการเลือก ตัดสินใจ และ ประเมินค่าของบุคคล

ชนิตา รักษ์พลเมือง (2526) มีความเห็นว่าค่านิยมทางสังคมเป็นการตัดสินใจ หรือ วินิจฉัย (judgement) ทางสังคมของสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่าสำคัญต่อสวัสดิภาพของปัจเจกบุคคล (individual) หรือของกลุ่ม ค่านิยมนี้หมายถึงสิ่งที่พิจารณาว่าเป็นที่ถึงปรารถนาอันเกี่ยวข้องกับ มนุษย์และพฤติกรรม ของมนุษย์กับคนอื่น สิ่งอื่น ดังนั้นคุณค่าอาจเกี่ยวกับสิ่งที่ เป็นวัตถุหรือไม่ เป็นวัตถุก็ได้

ติน ปรัชญพทุทธิ (2530) ได้ให้ความหมายของค่านิยมว่า หมายถึง ค่าหรือคุณค่า หรือสิ่งที่บุคคลยึดถือ เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง

จากความหมายที่นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศ กล่าวไว้ พอสรุป ได้ว่า ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ที่บุคคลหรือสังคมเห็นว่ามีความดีอันเป็น หลักเกณฑ์สำหรับนำมาประพฤติปฏิบัติ หรือเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินชีวิต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ทฤษฎีค่านิยม

ด้วยเหตุที่ค่านิยมมีอิทธิพลและบทบาทที่สำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ จึงได้มีผู้ทำการศึกษาเรื่อง ค่านิยมไว้มากนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 เป็นต้นมาถือได้ว่าเป็นระยะที่สำคัญของความก้าวหน้าในการสร้างทฤษฎีค่านิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลงานของ จอห์น ดิวอี้ (Dewey, 1970) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีเชิงตรรก (Studies in Logical Theory) และทฤษฎีการตีค่า (Theory of Valuation) ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ได้มีอิทธิพลและเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม ทางด้านจิตวิทยาและการศึกษามาก

ดิวอี้ ได้อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมเข้าไปเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบ และแนวคิดตามทฤษฎีของดิวอี้ นั้น อาจสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. ค่านิยมเกิดจากความปรารถนา ของบุคคลที่จะปรับตัวให้เข้ากับความเป็นและความต้องการในสภาพชีวิตของเขา
2. ค่านิยมก่อให้เกิดแรงกระตุ้น (Vital Impulse) ในอันที่จะสร้างจุดหมายและความมุ่งหวังถึงสิ่งที่นิยม บุคคลจึงเกิดความต้องการและความสนใจที่จะแสวงหาวิธีการและหนทางให้ได้สิ่งที่นิยม
3. การให้ค่านิยม เป็นพฤติกรรมที่สามารถศึกษาได้ด้วยวิธีการ เชิงวิทยาศาสตร์ในรูปของการสังเกต การวิเคราะห์ การทดสอบและพิสูจน์
4. การทำความเข้าใจค่านิยมได้อย่างแท้จริง ขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์ถึงความต้องการในปัจจุบันของบุคคล และการคาดคะเนว่าบุคคลจะได้รับความพึงพอใจได้ในสภาพการณ์ใด และด้วยวิธีการใด กับทั้งต้องมีการวิเคราะห์ประเมินใหม่ (Re-aorausal) อยู่เสมอ

นอกจากนี้ โรคีส (Rokeach, 1968) เป็นนักจิตวิทยาผู้มีบทบาทในการขยายขอบข่ายการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมออกไปอย่างกว้างขวาง ได้สนับสนุนให้ใช้ค่านิยมเป็นตัวแปรหลักในการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะค่านิยมเป็นแกนกลางในการก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านแรงจูงใจ มโนทัศน์ และความสนใจ ทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในศาสตร์และกิจการทุกสาขา

ตามแนวคิดและทฤษฎีค่านิยมของโรคีสนั้น ตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีด้านการรับรู้บุคลิกภาพและทัศนคติ เพื่ออธิบายพฤติกรรมของกลุ่มคน โดยมีฐานคติ (Assumfition) เกี่ยวกับค่านิยม 5 ประการดังนี้

1. ค่านิยมเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรม สถาบันทางสังคม และบุคลิกภาพของกลุ่มคนในสังคมนั้น
2. ในขณะที่เดียวกันผลหรืออิทธิพลของค่านิยม ก็จะแสดงออกมาทางมโนทัศน์ และพฤติกรรมของทางสังคมของมนุษย์ ในเกือบทุกรูปแบบ
3. ปริมาณของค่านิยมมีอยู่ไม่มากนัก และอยู่ในขอบเขตที่จะนับและศึกษาได้
4. ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกทางระดับ (Degree) มากกว่าทางอื่น
5. ค่านิยมอาจรวมกันเข้าเป็นระบบค่านิยมได้

ธรรมชาติของค่านิยม

โรคีส (Rokeach, 1968) ได้อธิบายธรรมชาติของค่านิยมไว้ดังนี้

1. ค่านิยมมีลักษณะยืนยงถาวร หมายความว่า ค่านิยมมีความไม่เปลี่ยนแปลงง่าย เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคลิกภาพของคนในสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากกลุ่มคนในอีกสังคมหนึ่ง และการที่ค่านิยมมีลักษณะถาวร เพราะค่านิยมเกิดจากการอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่วัยเด็ก

2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบความสำคัญ การปลูกฝังค่านิยมในบุคคลได้รับการอบรมสั่งสอนโดยเน้นถึงความสำคัญของค่านิยม ในแต่ละเรื่องต่างกัน เช่น ความซื่อสัตย์และการรักษาน้ำใจกัน บางสังคมอาจให้ความสำคัญในเรื่องของการรักษาน้ำใจกันมากกว่าความซื่อสัตย์

3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อที่คงทนถาวรของบุคคล

โรบิน วิลเลียมส์ (Robin William, 1968) กล่าวถึง ธรรมชาติของค่านิยม ในด้านพฤติกรรมว่า "บ่อยครั้งที่การกระทำอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่ต่อเนื่องกัน ถูกผลักดัน หรือนำโดยกลุ่มค่านิยม (clusters of values)"

สุนทรী โคมิน และสนิท สัมครการ (2526) กล่าวถึงธรรมชาติของค่านิยม ว่าค่านิยมของคน ๆ หนึ่งจะมีความคงทนถาวร (Relatively stable over time) คือ มีความมายืนยงคงที่พอที่จะทำให้เห็นความเหมือนกัน และความต่อเนื่องกันของบุคลิกเฉพาะตัวที่เป็นผลของกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมภายในวัฒนธรรมหนึ่ง ดังนั้นจึงทำให้เห็นความแตกต่างของบุคลิกภาพของคนในวัฒนธรรมหนึ่งต่างกับ บุคลิกภาพของคนในอีกลักษณะหนึ่งอย่างไรก็ตาม หากวัฒนธรรมและสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทำให้ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเปลี่ยนไป จะมีผลทำให้มีการเปลี่ยนลำดับค่านิยมใหม่ได้

การเปลี่ยนแปลงค่านิยม

สุนทรী โคมิน และสนิท สัมครการ (2526) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมที่อาจเกิดขึ้นได้ อันเป็นผลของตัวแปรต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทางสติปัญญา ระดับการเรียนรู้ของค่านิยมทางวัฒนธรรมสังคม และสถาบันต่าง ๆ ว่าได้เรียนรู้ตั้งแต่เล็กแค่ไหน ความแตกต่างกันบทบาท

ของเพศ บทบาททางการเมืองและทางศาสนา เป็นต้น

ชนิตา รัทซ์พลเมือง (2526) กล่าวว่า คุณค่าหรือค่านิยมทางสังคมเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัยแต่จะช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการอันอาจจะทำให้คุณค่านั้น ๆ คงอยู่หรือถูกด้านทานขัดขวาง ได้แก่

1. ฉันทามติ หรือสมานฉันท์ (Cocensus) เสี่ยงประชาคมติของคนในสังคมว่าสิ่งใดควรยกเลิหรือยึดถือเป็นคุณค่าของสังคม
2. อำนาจ (arethority) คุณค่าทางสังคมจะคงอยู่ตราบเท่าที่ยังแสดงถึงเกียรติภูมิในสังคมนั้นได้
3. ปฏิบัติได้ (practicality) สามารถนำค่านิยมไปใช้ได้ในชีวิต แห่งความเป็นจริง
4. เชื่อถือได้ (reliability) สามารถเชื่อถือคุณค่าหรือค่านิยมนั้น ได้ โดยมีข้อมูลอ้างอิงถึงข้อดีข้อเสีย
5. ความสอดคล้องอย่างมีเหตุผล (logical consistency) เช่น ถ้าเปลี่ยนคุณค่าหรือค่านิยมนี้ แล้วจะเอาอะไรมาทดแทน
6. แนวเทียบ (analogy) เช่น เทียบดูว่าเหตุการณ์ หรือค่านิยมนี้เกิดขึ้นในที่อื่น ๆ หรือไม่เพื่อให้เห็นแนวโน้ม และวิถีทางที่จะดำเนินไป

การวัดค่านิยม

เนื่องจากค่านิยมเป็นนามธรรม และมีสภาวะซับซ้อนเข้าใจยากจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ค่านิยมอย่างรัดกุม จึงจะสามารถบอกได้ว่าค่านิยมของบุคคลนั้น ๆ คืออะไร มีนักการศึกษาหลายท่านได้ศึกษาการวัดค่านิยมดังนี้

โรบิน วิลเลียม (Robin William, 1964) กล่าวว่า การที่จะทราบว่าคนเรา หรือสังคมมีค่านิยมอย่างไร จะสังเกตได้จากพฤติกรรม 4 ประการคือ

1. การเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่งในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมขณะนั้น ๆ
2. ความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ของบุคคลในสังคม
3. ความคิดเห็นของคนในแต่ละสังคมที่แสดงออกในลักษณะการเขียน การแสดงความคิดเห็น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงหลักการ อุดมการณ์ ตามค่านิยมของผู้เขียน หรือผู้แสดง

ความคิดนั้น

4. การสนทนาของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป ตลอดจนถึงกิจกรรมต่าง ๆ ประจำวัน นัลแนลลี (Nannally, 1967) กล่าวว่า การศึกษาหรือการวัดค่านิยม ก็มีลักษณะ คล้ายคลึงกับการวัดความสนใจ หรือแม้แต่เจตคติ ทั้งนี้เพราะค่านิยม ความสนใจ และเจตคติมี ลักษณะใกล้เคียงกัน ถึงแม้จะไม่ใช่ออย่างเดียวกันก็ตาม แม้เครื่องมือ (Instrument) ที่ใช้วัด ความสนใจ หรือเจตคติ ก็สามารถนำมาใช้กับการวัดค่านิยมได้ โดยเฉพาะเครื่องมือประเภท มาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กับเรื่องดังกล่าวได้ดี

เคอร์ลิงเบอร์ (Kerlinger, 1973) กล่าวว่าค่านิยม ของคนเรานั้น สามารถจะ วัดได้จากพฤติกรรม เจตคติหรือความคิดเห็นของคนเรา ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมเป็นการแสดง ความนิยมชมชอบต่อบุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยการประเมินค่าและค่านิยมของ คนเรานั้นจะแสดงออกในทิศทางดี หรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ไพทอร์ย์ เครือแก้ว (2523) กล่าวถึงการสังเกตค่านิยมของคนเราว่า การที่จะทราบ ค่านิยมของบุคคล จะสังเกตได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ 5 ประการคือ

1. ดูจากสิ่งทีบุคคลได้เลือกปฏิบัติในชีวิตประจำวันของเขา
2. ดูจากทิศทางความสนใจของบุคคล คนเราแต่ละคนจะมีทิศทางของความสนใจ ที่พอจะสังเกตได้
3. ดูจากคำพูดที่แสดงออกโดยทั่ว ๆ ไป เพราะคนเรามักแสดงค่านิยมออกมา ทางคำพูดเสมอ
4. ดูจากคำพูดที่ใช้ในการสนทนา ซึ่งจะสามารถบ่งบอกถึงค่านิยมของบุคคลนั้น ๆ ได้
5. ดูได้จากการคิดการเขียนของบุคคล ซึ่งมักจะแสดงออกถึงหลักการ อุดมการณ์ ความคิดเห็น ความใฝ่ฝันและรสนิยมของตัวเองออกมาเสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางที่จะเข้าใจ ค่านิยมของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

อาทิตย์ อุตอามาตย์ (2524) กล่าวถึงการวัดค่านิยมว่า ค่านิยมสามารถวัดได้จาก พฤติกรรมภายใน และพฤติกรรมภายนอกของบุคคลต่าง ๆ ได้ เช่น ความคิดเห็น ความสนใจ ความรู้สึก เจตคติหรืออุดมการณ์ ซึ่งพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ แสดงให้เห็นในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การงาน อาชีพ การสนทนา การเขียน ตลอดจนถึงการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

สรุปได้ว่า การวัดค่านิยมสามารถกระทำได้โดย สืบได้จากพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก ทั้งจากคำพูด การสนทนา การเขียน การปฏิบัติการกิจประจำวัน เป็นต้น ดังนั้นจึงสามารถใช้ เครื่องมือ ต่าง ๆ ได้มากมาย ทั้งจากการสังเกต สัมภาษณ์และการรายงานด้วยตนเอง ซึ่ง เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการวัดค่านิยมมีดังนี้ (อาทิตย์ อุตอามาตย์ม 2524)

1. การสังเกต เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ศึกษาค่านิยมที่ง่ายและประหยัด และถือว่าเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมของคนเราได้ดี การสังเกตนี้อาจทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกตร่วม (Global Observation) คือ ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ร่วมกับกลุ่มประชากร ที่จะวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่ต้องการอย่างละเอียด และการสังเกตแบบเฉพาะอย่าง (Trait Special Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมบางอย่าง บางคน บางเวลา

การสังเกตมีข้อจำกัด คือ การมีความลำเอียงในการพิจารณาหรือวิเคราะห์ พฤติกรรมที่ได้จากการสังเกต ผู้สังเกตอาจใช้ความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นเครื่องตัดสินสิ่งที่ตน สังเกต และพฤติกรรมบางอย่าง บางเวลา ถือว่ายังไม่ครอบคลุมพฤติกรรมของกลุ่มหรือของ บุคคลที่ต้องการศึกษาวิจัย อีกทั้งถ้ากลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมาก จะทำให้ไม่ สามารถสังเกตพฤติกรรมได้ทุกคน

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่สามารถรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ เจตคติ ความรู้ และค่านิยม ใช้ได้กับบุคคลเกือบทุกประเภท การสัมภาษณ์มี 2 แบบคือ การสัมภาษณ์แบบ มีแบบแผน และไม่มีแบบแผน (Strsictured and Unstructured Interview)

3. การรายงานด้วยตนเอง ถือว่าเป็นวิธีการที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษา ความสนใจ เจตคติ ความรู้และค่านิยม ซึ่งใช้แทนการสังเกตและการสัมภาษณ์ได้อย่างดี แบบ รายงานด้วยตนเองมีดังต่อไปนี้ (เย็นใจ เลหาวิช, 2520)

3.1 การเติมข้อความลงในช่องว่าง เช่น

- วิธีลดระดับเสียงดังรบกวนในหมู่บ้านของเราคือ .....
- วิธีกำจัดขยะที่ดีที่สุด คือ .....

3.2 การตั้งชื่อภาพ หรือการฉายภาพ วิธีนี้จะช่วยให้บุคคลตระหนักในปัญหา ต่าง ๆ ที่แวดล้อมตนเองอยู่ เป็นการวัดค่านิยมโดยการให้ภาพเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดง ความคิดเห็นออกมาแล้วจึงจะสามารถสังเกตค่านิยมได้จากความคิดเห็นนั้น ๆ เนื่องจากบุคคลจะ มีความคิดเห็น หรือความรู้สึกอย่างไรต่อภาพขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เขาได้รับมาเป็นสำคัญ

3.3 การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) มีลักษณะเป็นการกำหนด สถานการณ์เหตุการณ์ หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง โดยการนำเอาเหตุการณ์หรือปัญหามาวิเคราะห์ ประเด็นสำคัญ ๆ จากเรื่องราวนั้น ตรวจสอบหาเหตุผล เจตคติและค่านิยมจากบุคคลในเรื่อง และในที่สุดก็จะนำไปสู่ข้อเสนอแนะ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ และรู้จักการวิเคราะห์ และ พิจารณาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดที่ดีต่อตนเองต่อไป (นาตยา ภัทรแสงไทย, 2524)

3.4 การประเมินค่าเชิงบรรยาย (Descriptive Scales) เป็นวิธีเสนอ ข้อความหรือคำถามเพื่อแสดงเจตคติ บุคลิกภาพ และค่านิยม ตามลำดับความชอบมากชอนน้อย หรือไม่ชอบ มีหลายรูปแบบ เช่น แบบการเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง (Either-or Choices) (นาตยา ภัทรแสงไทย, 2524) แบบใช่ - ไม่ใช่ แบบคำถามที่มีคำตอบหลายตัวเลือก หรือ แบบวิธีการของเทอร์สโตน (Thurstone) หรือ ของลิเคอร์ท (Likert) ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (อาทิตย์ อดุอามาตย์, 2524)

1. แบบเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง มีตัวเลือก 1 อย่างให้เลือกตอบ อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น
  - ท่านชอบคิมน้ำเปล่าหรือน้ำอัดลม
  - ท่านชอบไปเที่ยวสวนสาธารณะหรือศูนย์การค้า
2. แบบใช่ - ไม่ใช่ (Yes - No) เช่น
  - ท่านเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองหรือไม่ [ ]ใช่ [ ]ไม่ใช่
  - ท่านเป็นคนที่สามารถทำงานตามลำพังได้ใช่หรือไม่ [ ]ใช่ [ ]ไม่ใช่
3. แบบแสดงระดับ (Degree) เช่น

ข้อความ	บ่อยครั้ง ที่สุด	ค่อนข้าง บ่อย	ปาน กลาง	น้อยครั้ง	ไม่เคย เลย
1. ท่านใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าไปจ่ายตลาด 2. ท่านนำแก้วน้ำที่บรรจุใส่ถุงพลาสติก ไปอุ่นให้ร้อน โดยนั่งร่วมกับข้าวใน หม้อหุงข้าว 3. ท่านเปิดน้ำให้ไหลล้นกะละมังขณะซักผ้า หรือล้างจาน					

3.5 การจัดลำดับที่ (Ranking-Ordering) เป็นวิธีเปรียบเทียบความสำคัญของบุคคล สิ่งของ เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือพฤติกรรมตามลำดับความสำคัญจากน้อยไปมาก หรือจากมากไปหาน้อย เป็นเครื่องมือที่ง่ายในการตอบ มีความลึกซึ้ง และมีความเที่ยงตรง ที่รู้จักกันโดยทั่วไป คือแบบสำรวจค่านิยมของ โรคิช (สุนทรী โคมิน และ สนิท สัมครการ, 2522) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อความต่อไปนี้ท่านต้องการทำสิ่งมากที่สุด

- ไปชมการแข่งขันเทนนิส
- ไปชมการแข่งขันฟุตบอล
- ไปชมการแสดงดนตรี
- ไปชมภาพยนตร์

สำหรับการวิจัย เรื่อง "ค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1" ผู้วิจัยได้วัดค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูด้วยการสร้างแบบวัดค่านิยมขึ้น โดยใช้มาตรวัดค่านิยมตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert Type Scale) ซึ่งมาตรวัดของลิเคิร์ทจะเป็นมาตรวัดโดย การจัดให้มีข้อความที่แสดงค่านิยมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง แล้วให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น หรือตอบว่า เห็นด้วย โดยไม่เห็นด้วย กับ

ข้อความนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด คำตอบของแต่ละข้อความจะมีให้เลือกตอบ 5 ช่วง ตั้งแต่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่น่าใจ ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ประเภทของค่านิยม

นักการศึกษาหลายท่านจำแนกประเภทของค่านิยมไว้ต่าง ๆ กัน ดังเช่น

พินส์ หันนาคินท์ (2526) แบ่งประเภทของค่านิยมไว้ 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมในด้านการใช้สอยหรือเป็นเครื่องมือ (Instrumental Values)

หมายถึง ค่านิยมที่เกิดจากการที่บุคคลจะใช้เพื่อให้เกิดผลอย่างอื่นตามมา

2. ค่านิยมภายใน (Intrinsic Values) หมายถึง ค่านิยมที่อยู่ในตัวเองของสิ่งต่าง ๆ ค่านิยมนี้มีอยู่ในตัวของมันเองไม่ได้พึ่งสิ่งอื่น และมีลักษณะโดยเฉพาะของมัน

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (2526) แบ่งค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมส่วนบุคคล เป็นค่านิยมที่บุคคลเลือกอย่างมีอิสระไม่เกี่ยวกับผู้อื่น เช่น ความงาม ความสงบสุขทางใจ ความขยัน เป็นต้น

2. ค่านิยมด้านสังคม เป็นค่านิยมที่จะเป็นแนวทางชี้แนะการปฏิบัติของบุคคลต่อคนอื่น โดยคำนึงถึงผู้อื่น และการยอมรับปทัสถานสังคม เช่น ความกตัญญูรู้คุณ การช่วยเหลือผู้อื่น ความสุภาพอ่อนน้อม เป็นต้น

สาโรช บัวศรี (2527) ได้แบ่งค่านิยม ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แบ่งตามการยึดถือศาสนา

1.1 ค่านิยมเกี่ยวกับศีลธรรม (Morality) หมายถึง ค่านิยมที่เป็นศีลธรรม โดยเฉพาะซึ่งถือว่าศาสนา ได้กำหนดไว้แล้ว

1.2 ค่านิยมเป็นข้อตกลง (Convention) หมายถึง ค่านิยมที่ประชาชนได้ตกลงเห็นชอบ กำหนดขึ้นเองไม่ว่าจะเป็นโดยตรง หรือโดยอ้อมตามยุคสมัย ได้แก่ ธรรมเนียม ประเพณี อนุกรมการณ์ วินัย กฎหมาย เป็นต้น

แต่ถ้าแบ่งตามการยึดถือ อาชีพ (Profession) เป็นหลัก ก็อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. ค่านิยมพื้นฐาน (Basic Values) ประกอบด้วยค่านิยมต่อไปนี้

1.1 ค่านิยมที่เกี่ยวกับศีลธรรม (Moral Values)

- 1.2 ค่านิยมที่เกี่ยวกับคุณธรรม (Ethical Values)
- 1.3 ค่านิยมที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม (Cultural Values)
- 1.4 ค่านิยมที่เกี่ยวกับกฎหมาย (Legal Values)
2. ค่านิยมวิชาชีพ (Professional Values) ประกอบด้วยค่านิยมต่อไปนี้
  - 2.1 อุดมการณ์ประจำวิชาชีพของตน เช่น นักการศึกษา อาจมีอุดมการณ์
- 3 ประเภท คือ บริการ วิจัย และการทำในการใช้ความคิดใหม่
  - 2.2 วินัย ประจำวิชาชีพของตน
  - 2.3 มารยาท ประจำวิชาชีพของตน
  - 2.4 กฎบัญญัติต่าง ๆ ประจำวิชาชีพของตนโดยเฉพาะ

สแปรงเกอร์ (Spranger, 1928 อ้างถึงในประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523 ได้จำแนกค่านิยมของมนุษย์ออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ค่านิยมเชิงทฤษฎี (Theoretical Value) ได้แก่ ความต้องการค้นพบ สัจธรรมเป็นจริง ซึ่งอาจทำได้โดยการสังเกต การทดลองเชิงวิทยาศาสตร์ หรือ โดยการใช้เหตุผลเชิงตรรก (Logical Resoning) ความต้องการ การจัดรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เข้าเป็นลำดับ หรือเป็นระบบ
2. ค่านิยมเชิงเศรษฐกิจ (Econonaical Value) คือ ความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์สิ่งแวดล้อม ธุรกิจ ทรัพย์สินเงินทอง และการแข่งขันในเรื่องเหล่านี้
3. ค่านิยมเชิงสุนทรีย์ (Aesthetic Value) คือ ความต้องการที่เกี่ยวข้องกับความชื่นชม ฟังพอใจในความงาม รูปแบบ และความเหมาะสมกลมกลืนในลักษณะต่าง ๆ
4. ค่านิยมเชิงสังคม (Social Value) ได้แก่ ความรักเพื่อนมนุษย์ ความเอาใจใส่ ความผูกพันกับความสุข และสวัสดิภาพเพื่อนมนุษย์และสังคมส่วนรวม
5. ค่านิยมเชิงการเมือง (Political Value) คือ ความต้องการแสวงหาอำนาจ อิทธิพลและชื่อเสียง
6. ค่านิยมเชิงศาสนา (Religious Value) ได้แก่ ความเชื่อ และยึดถือว่าชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาล ซึ่งมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาสนาหรือจุดมุ่งหมายอันสูงสุด ครอบคลุมอยู่ ซึ่งการตั้งปรัชญาชีวิตก็เป็นไปตามแนวคิดนี้

มิลตัน โรคีส (Milton Rokeach, 1979) แบ่งค่านิยมของบุคคล ออกเป็น

2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal or Ends Values) คือ ค่านิยมที่แต่ละบุคคลต้องการไปถึง หรือเป็นจุดหมายปลายทางที่บุคคลพึงปรารถนา มี 18 อย่าง ได้แก่ ความสุขสบายในชีวิต การใช้ชีวิตอย่างท้าทาย ความรู้สึกภูมิใจในความสำเร็จ ความสงบสันติสุขของโลก ความเป็นผู้มีสุนทรียภาพ ความเสมอภาค ความมั่นคงในครอบครัว ความมีเสรีภาพความสุข ความสามัคคีกลมเกลียวกันในกลุ่ม ความพร้อมทางความรัก ความปลอดภัยแห่งชาติ การใช้ชีวิตอย่างตามสบาย ความปลอดภัยในชีวิต การเคารพตนเอง การได้รับการยอมรับในสังคม การมีมิตรที่ดี และความรอบรู้

2. ค่านิยมที่เป็นแนวทางปฏิบัติ (Instrumental or Means Values) ค่านิยมที่มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ หรือความรู้สึกนึกคิดที่เป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของชีวิต มี 18 อย่าง ได้แก่ ความทะเยอทะยาน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความสามารถ ความสนุกสนาน ความสะอาด ความกล้าหาญ การรู้จักให้อภัย ความโอบอ้อมอารี ความซื่อสัตย์ ความคิดสร้างสรรค์ การพึ่งพาตนเอง ความมีไหวพริบปฏิภาณ ความมีเหตุผล ความรัก ความอ่อนน้อม ความสุภาพ ความรับผิดชอบและการรู้จักคุมตนเอง

โรเจอร์ สเทจแฮน และแจค ริกเลย์ (Roger Straughan and Jack Wrigley, 1980) ได้แบ่งค่านิยมออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. ค่านิยมเชิงศีลธรรม (Moral Values) คือ ค่านิยมที่ใช้ในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม ซึ่งมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตและความผาสุกของตนเองและผู้อื่น

2. ค่านิยมเชิงสุนทรีย์ (Aesthetic Values) คือ ค่านิยมที่เราใช้ในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมและผลของพฤติกรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแบบของความรู้สึกนึกคิด

3. ค่านิยมเชิงสังคม (Social Values) คือ ค่านิยมที่บุคคลใช้เป็นหลักในการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรม และผลของพฤติกรรม ในส่วนที่มีผลกระทบต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของกลุ่มและชุมชน

4. ค่านิยมเชิงศาสนา (Spiritual Values) คือ ค่านิยมที่ใช้เพื่อการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรม และผลของพฤติกรรม ซึ่งมีผลต่อการช่วยให้บุคคลบรรลุจุดหมาย หรือเห็นคุณค่า

ของชีวิต

5. ค่านิยมเชิงสติปัญญา (Intellectual Values) คือ ค่านิยมที่คนยึดถือความสามารถด้านสติปัญญาเป็นหลักในการตัดสินใจ คุณค่าของพฤติกรรม และผลของพฤติกรรมจะช่วยให้บุคคลได้มองเห็นภาพรวมของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่อยู่รวมตัว ธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์ด้วยกัน

เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton, 1966) ได้จำแนกค่านิยมออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ค่านิยมเชิงพฤติกรรม (Behavioral Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในห้องเรียน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักเคารพในสิทธิของผู้อื่น มีความสุภาพอ่อนโยน รู้จักกาลเทศะและมีใจยุติธรรม

2. ค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ (Procedural Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมทางวิทยาศาสตร์ หรือความจริง และรวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผลและเป็นคนช่างคิด ชอบแสวงหาความรู้

3. ค่านิยมแห่งชีวิต (Substantive Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ศาสนา ศิลธรรม และค่านิยมที่แต่ละคนนับถือ

จากแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ค่านิยมมี 2 ประเภทใหญ่ คือ ค่านิยม ที่เป็นเป้าหมายของชีวิต เป็นค่านิยมที่บุคคลที่แต่ละคนเกิดแรงจูงใจ ความปรารถนา ความต้องการที่จะไปถึงจุดหมายปลายทางที่ตนปรารถนา เช่น ความสำเร็จในชีวิต ความสะอาดสบาย ความเสมอภาค ความมีเสรีภาพ ความสงบสุขในครอบครัว ความขยันหมั่นเพียร ความมีสุนทรียภาพ ฯลฯ และค่านิยมอีกประการหนึ่ง คือ ค่านิยมที่เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน เป็นค่านิยมที่บุคคลยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของชีวิตในสังคม เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความสามัคคี ความมีเหตุผล ความสะอาด ความโอบอ้อมอารี ความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วม ความกตัญญู เป็นต้น

ความสำคัญของค่านิยม

นักจิตวิทยา นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยามีความเชื่อว่า ค่านิยมมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อวิถี การดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม เพราะค่านิยมทำหน้าที่เป็นตัวนำ เป็นเครื่องชี้แนวทางให้บุคคลเลือกปฏิบัติ หรือเลือกอุ้มการณ้อย่างใดอย่างหนึ่ง (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, 2526) ตามแนวคิดและประสบการณ์ที่ตนเห็นว่าดี ถูกต้อง ควรแก่การเลือกปฏิบัติ ค่านิยมจะเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (นีออน กลินรัตน์ฐ, 2525) ค่านิยมมีหน้าที่และความสำคัญมากต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม อันได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2530)

1. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐาน หรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของเรา กล่าวคือ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงพฤติกรรมของบุคคลว่า เราควรทำหรือไม่ควรทำ ในสิ่งใด ค่านิยมจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ และค่านิยมจะช่วยทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติต่าง ๆ ทั้งของเราและบุคคลอื่น

2. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการแก้ไขข้อขัดแย้งต่าง ๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเผชิญกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง ซึ่งบุคคลจะเลือกทางไหนนั้นค่านิยมหรือระบบค่านิยมที่บุคคลมีอยู่จะช่วยกำหนดทางเลือกให้เรา

3. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจ หรือผลักดันของบุคคล เช่น บุคคลที่มีค่านิยมในด้านสุขภาพดีก็จะมีแรงผลักดันให้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีความรอบคอบในการบริโภคอาหาร บุคคลที่มีค่านิยมเกี่ยวกับวัตถุนิยมสูง ก็จะมีคามขยันขันแข็ง และเพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ได้เงิน และสิ่งของที่พึงปรารถนา

4. ค่านิยมทำหน้าที่คุ้มกันมิให้บุคคลประพฤตินอกระเบียบสังคม หรือทำหน้าที่ด้านการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลนั่นเอง

ด้วยเหตุที่ค่านิยมมีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล และผลของพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นตัวการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในขณะที่เดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีก็มีส่วนทำให้ค่านิยมใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้เช่นกัน หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ ค่านิยมเป็นได้ทั้งเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นค่านิยมจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะค่านิยมส่งผลกระทบถึงความเจริญและความเสื่อมของสังคมและความ

มั่นคงของชาติ กล่าวคือ สังคม ที่ประชาชนมีระบบค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนา เช่น การยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี ความกระตือรือร้น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความขยันหมั่นเพียรไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความคิดพึ่งตนเอง เป็นต้น (เพ็ญแข ประจักษ์จณี, 2530) จึงเห็นได้ว่าหากสังคมใดยึดถือค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ย่อมก่อให้เกิดประชาชนในสังคมนั้นมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศและจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงข้ามถ้าสังคมใด มีระบบค่านิยมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การขาดระเบียบวินัย เกียจคร้าน ไม่ตรงต่อเวลา ขาดความรับผิดชอบ ขาดความสามัคคี ขาดความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น ย่อมก่อให้เกิดประชาชนในสังคมนั้นขาดพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีผลให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า หรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ประเทศขาดความมั่นคงจึงจำเป็นต้องสร้างเสริมและพัฒนาให้บุคคลมีค่านิยม ที่เหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่สภาพสังคมที่พึงปรารถนา

การพัฒนาค่านิยม

นักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งระดับขั้นตอน การพัฒนาค่านิยมไว้ดัง เช่น พันธ์ ทันนาคินทร์ (2526) แบ่งขั้นตอนการพัฒนาและปลูกฝังค่านิยมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. สร้างศรัทธา ให้เกิดขึ้นแก่ค่านิยมนั้น
2. ให้ความรู้ถึงองค์ประกอบและวิธีการปฏิบัติตัวให้เป็นไปตามค่านิยมนั้น
3. ให้มีปฏิบัติตามค่านิยมนั้น และหากเป็นไปได้ก็ต้องพยายามปลูกฝังให้เป็นนิสัย

ประจำตัวต่อไป

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529) แบ่งขั้นตอนเพื่อปลูกฝังค่านิยมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นให้รู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์และพฤติกรรมใดบ้างที่เป็นพฤติกรรมของค่านิยมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม
2. ขั้นให้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจและทำความกระจ่างแก่ตนเองในค่านิยมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม
3. ขั้นควบคุมตนเอง ให้มีพฤติกรรมทางค่านิยมที่จะปลูกฝังสร้างเสริม โดยตนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ กฎเกณฑ์เงื่อนไข และบันทึกผลการปฏิบัติ

ไกรรช ศิริพูล (2531) เสนอขั้นตอนการส่งเสริมและพัฒนาค่านิยมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. สร้างศรัทธาให้เกิดแก่ค่านิยมนั้น ๆ โดยวิธีทำให้คู่เป็นตัวอย่าง พูดเกลี้ยกล่อม ชักจูง และให้เหตุผลที่น่าเชื่อถือ

2. ให้ความรู้หรือความคิดรวบยอดในค่านิยม โดยใช้หลักการ และวิธีการ เช่น สอนจากเรื่องง่าย ๆ ไปสู่เรื่องยาก จากสิ่งใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่ไกลตัว และจากรูปธรรมไปหา นามธรรม เป็นต้น

3. ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามค่านิยม

ซิดนีย์ ไซมอน (Sidney Simon, 1973) ได้เสนอการพัฒนาค่านิยมสำหรับครูไว้ 3 ระดับ คือ

1. เป็นระดับป้อนข้อเท็จจริง ระดับนี้นักเรียนจะได้ข้อมูลที่แท้จริงจากครู และจะ จดจำไว้

2. เป็นระดับสร้างมโนทัศน์ และทำความเข้าใจ ระดับนี้นักเรียนจะรู้จักเปรียบเทียบ รู้ความแตกต่าง และรู้จักใช้เหตุผลในการแยกแยะข้อมูล

3. เป็นระดับเกิดค่านิยม นั่นคือ นักเรียนสามารถสะท้อนค่านิยมของตนเองได้และ สามารถตัดสินใจผลการกระทำได้

หลุยส์ อี แรธส์, เมอร์วีล ฮาร์มิน และซิดนีย์ บี ไซมอน (Louis E.Rath, Merrill Harmin and Sidney B.Simon , 1966) ได้เสนอวิธีการพัฒนาค่านิยม โดย กระบวนการกระจายค่านิยม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การเลือก (Choosing) ขั้นตอนนี้แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 3 ขั้นตอน คือ

1.1 การเลือกโดยอิสระเสรี ขั้นนี้บุคคลจะเลือกค่านิยมอย่างอิสระจากความ จริยที่ตนประสบ และจากเหตุผลที่ตนเห็นว่าถูกต้อง

1.2 มีทางเลือกหลาย ๆ ทาง คือ การเปิดโอกาสให้มีการเลือกค่านิยมได้ มากกว่า 1 ทางเลือก

1.3 ให้โอกาสคิด พิจารณาผลของทางเลือกแต่ละทาง โดยตัดสินใจจากความ สำคัญและความถึงพอใจ

2. การเห็นคุณค่า (Prizing) ขั้นนี้แบ่งออกเป็น ขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน คือ

2.1 ยอมรับและพึงพอใจที่ได้เลือกค่านิยมนั้น

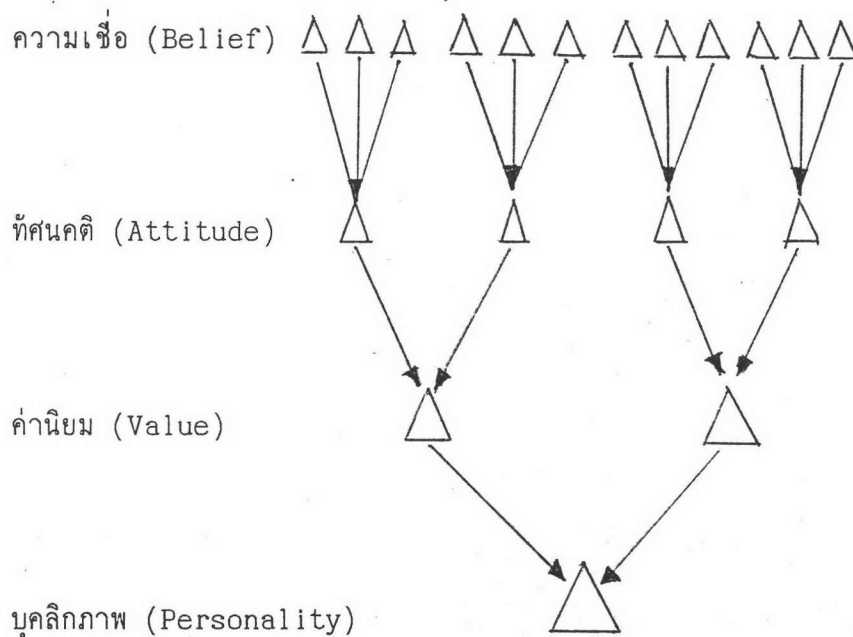
- 2.2 เต็มใจที่จะยืนยันการตัดสินใจเลือกค่านิยมของตนอย่างเปิดเผย
3. การปฏิบัติ (Acting) ขั้นนี้แบ่งออกเป็นขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน คือ
- 3.1 กระทำหรือปฏิบัติตนตามที่ได้ตัดสินใจเลือก
- 3.2 กระทำหรือปฏิบัติพฤติกรรมนั้น ซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นนิสัย
- จากขั้นตอนที่นักวิชาการได้นำเสนอขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาค่านิยมนั้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่าในการพัฒนาค่านิยมมีขั้นตอนใหญ่ 3 ขั้นตอน คือ
1. ขั้นเลือก เป็นขั้นที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้รู้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ เพื่อเกิดความรู้สึกในการพิจารณาที่จะเลือกว่าค่านิยมใดบ้างที่ควรนำไปประพฤติปฏิบัติ
  2. ขั้นเห็นคุณค่า เป็นขั้นที่เน้นให้บุคคลได้คิด วิเคราะห์ ตัดสินใจที่จะยอมรับค่านิยมนั้นจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม
  3. ขั้นปฏิบัติ เป็นขั้นที่บุคคลนำค่านิยมที่ได้ตัดสินใจเลือก โดยการตัดสินใจนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของค่านิยมที่อาศัยกฎหมาย ระเบียบทางสังคม จารีตประเพณีมาปฏิบัติ

การเกิดค่านิยม

สำหรับการเกิดค่านิยมนั้น มีผู้กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้

ส.วาสนา ประवालพฤษ์ (2524) ได้กล่าวถึง ลักษณะการเกิดค่านิยม ตามแนวคิดของ ไอแซงค์ (Ejzenck) ว่าจุดกำเนิดแรกเริ่มของค่านิยมมาจากความรู้สึกของบุคคลที่เป็นความเชื่อหลาย ๆ อย่างจะรวมตัวกันเข้าเป็น ความรู้สึกที่เป็นทัศนคติ ต่อจากนั้นทัศนคติจะรวมตัวกัน เป็นความรู้สึกที่มองเห็นคุณค่า ซึ่งเรียกว่า ค่านิยม ขั้นสุดท้ายบุคคลจะแสดงออกมาทางพฤติกรรมเป็นบุคลิกภาพติดตัว บุคคลตลอดไป ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1 ลักษณะการเกิดค่านิยมตามความคิดของ ไอแซกส์

ส่วน พินส์ หันนาคินท์ (2520) มองลักษณะการเกิดค่านิยมไปในอีกแนวทางหนึ่ง คือ ค่านิยมของแต่ละบุคคลนั้นเกิดจาก

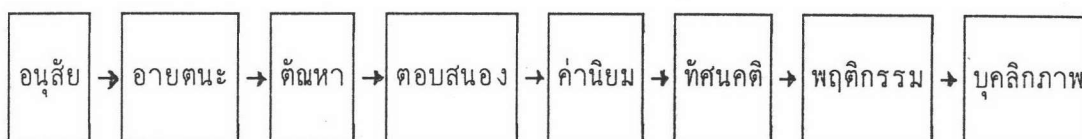
1. ประสบการณ์ที่ได้รับการตรวจสอบแล้วของตนเอง และเนื่องจากประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลจึงทำให้ค่านิยมของแต่ละบุคคล ผิดแผกแตกต่างกันออกไป ถึงแม้ว่าจะอยู่ในวัฒนธรรม หรือสังคมเดียวกันก็ตาม เมื่อประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมีเพิ่มมากขึ้นก็จะมีผลกระทบที่ทำให้เขาเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงค่านิยมเดิมของเขาขึ้น

2. ความคิดรวบยอด การวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน ถึงผลที่จะตามมาในชีวิต

นิพนธ์ คันธเสวี (มปป.) มีความคิดเกี่ยวกับการเกิดของค่านิยม ว่า จุดกำเนิดของค่านิยม คือ อนุสัย หรือสันดาน อันได้แก่แนวโน้มที่บีบรัดหรือความเชื่อ ความชอบใจสิ่งที่พอใจ ความสะดวกสบาย ความสนุกสนาน แนวโน้มไม่พอใจในสิ่งที่ไม่พอใจ แนวโน้มสงสัย ลังเล ความอยากรู้ อยากเห็น เป็นต้น เมื่อถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอก หรืออายตนะภายนอก คือ รูป รส กลิ่น และสัมผัส ความคิดที่มากกระทบต่อประสาทสัมผัสภายในของบุคคลหรืออายตนะภายใน เช่น

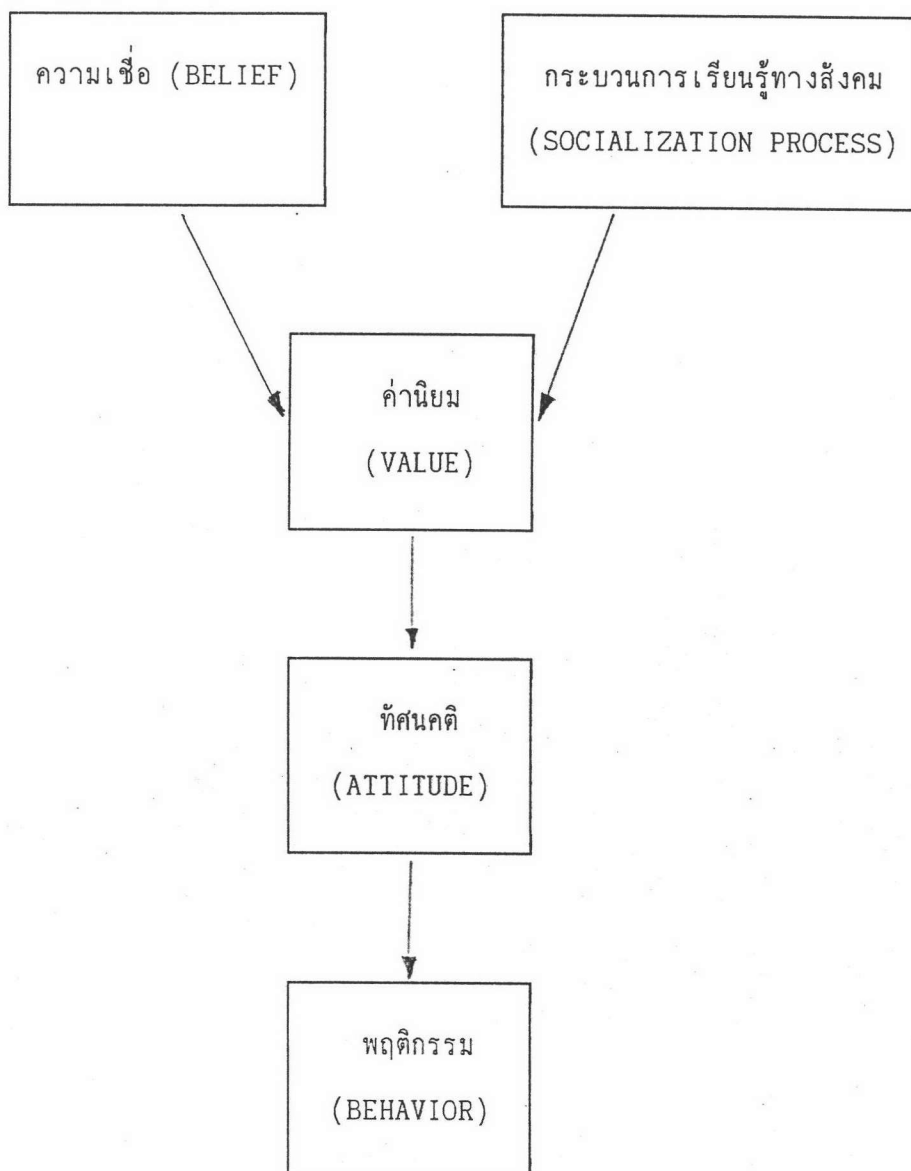
หู ตา คอ จมูก ลิ้น ใจ และกาย ทำให้เกิดสัมผัส หรือความอยากจากนั้นร่างกายก็จะตอบสนอง ถ้าการตอบสนองเป็นที่พอใจ จะเกิดความนิยมชมชอบสิ่งนั้นว่ามีคุณค่า มีความหมายต่อตัวเขาและ จะเกิดเป็นค่านิยม ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติออกมาเป็นพฤติกรรม และเป็นบุคลิกภาพต่อไป ดังภาพ ประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 2 แสดงการเกิดค่านิยมตามความคิดของ นิพนธ์ คันธเสวี

สนิท สัมครการ (2525) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเกิดค่านิยม ว่าจุดกำเนิดของค่านิยมอยู่ที่ความเชื่อ และกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมร่วมกันแล้วจึงเกิดค่านิยมขึ้น จากนั้นจึงเกิดเป็นทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลในที่สุด ค่านิยมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงจึงต้องวัดจากพฤติกรรมของบุคคลแทน ดังภาพประกอบต่อไปนี้

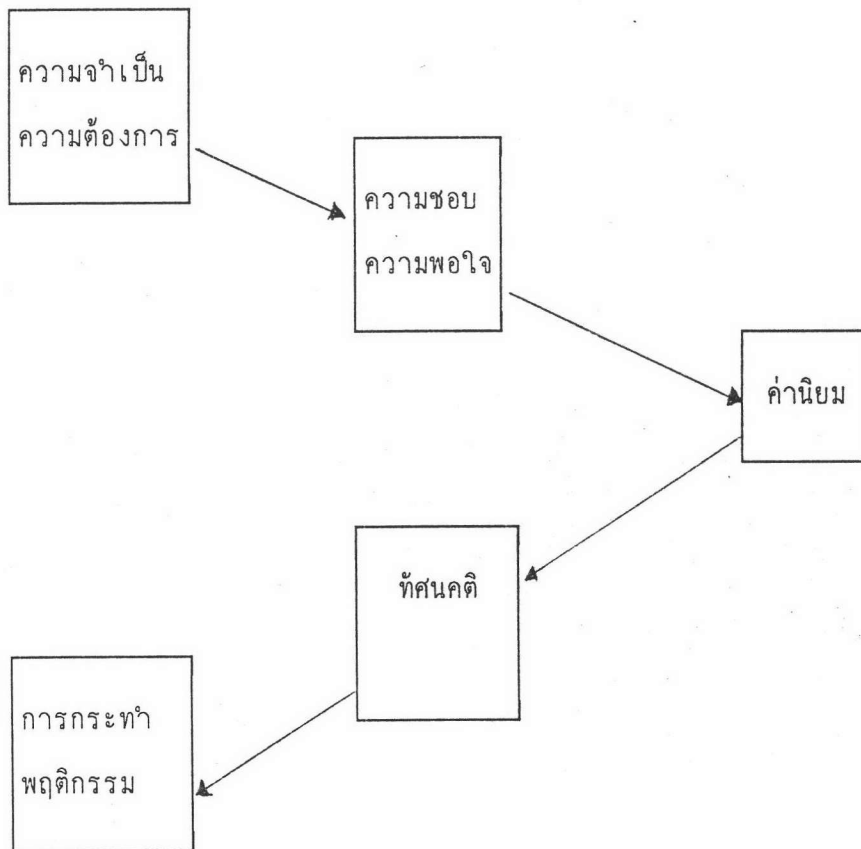
ภาพประกอบที่ 3 แสดงการเกิดค่านิยมตามแนวคิดของ สนิท สัมครการ

สาโรช บัวศรี (2526) มีความคิดว่า จุดเริ่มต้นของค่านิยมอยู่ที่ความจำเป็น หรือความต้องการขั้นต่อไปจะเกิดเป็นความชอบหรือความสนใจ ซึ่งความชอบและความสนใจนี้จะกระตุ้นให้เกิดความนิยมชมชอบและเข้าใจคุณค่าจนกลายเป็นค่านิยม ถ้าค่านิยมก่อตัวในระยะเวลานานพอสมควรจะทำให้เกิดสภาวะความพร้อมที่จะกระทำอยู่ในใจ เรียกว่า ทัศนคติ

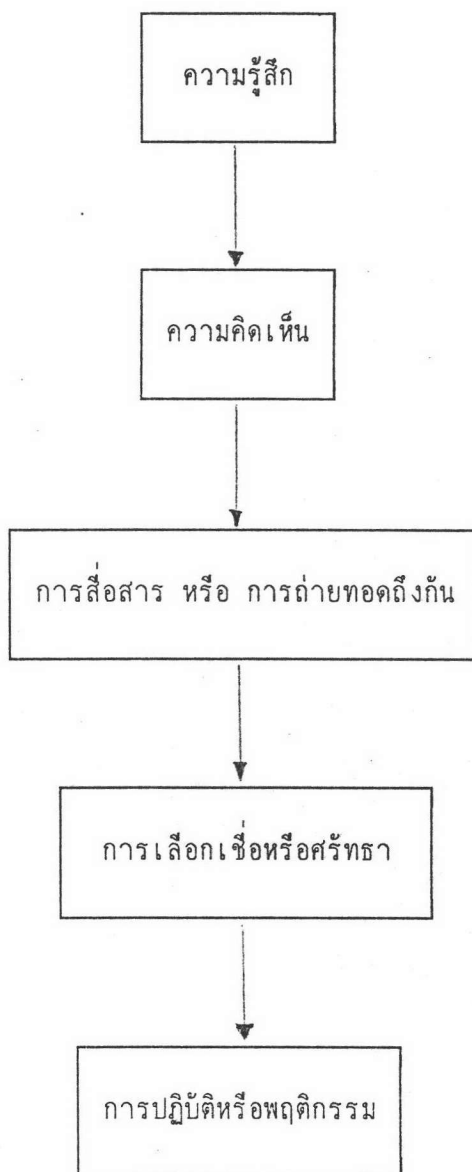
ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ความคิดของ สาโรช บัวศรี สอดคล้องกับแนวคิดในการเกิดค่านิยมของสนธิ สัมครการ ในแง่ของลำดับการเกิดค่านิยมกับทัศนคติ ซึ่ง สาโรช บัวศรี มีความคิดว่าค่านิยมจะเกิดก่อนทัศนคติ ดังแสดงไว้ในภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 4 แสดงการเกิดค่านิยม ตามความคิดของ สาโรช บัวศรี

เมธี บิลันธนานนท์ (2520) ได้อธิบายถึงวิธีการปลูกฝังค่านิยม ตามลักษณะการเกิดค่านิยม โดยเริ่มจากการปลูกฝังและสร้างเสริมให้บุคคลเกิดความรู้สึกสะดุดใจในพฤติกรรม การดำรงชีวิตของตนที่เคยปฏิบัติอยู่หรือคุ้นเคยอยู่เป็นเบื้องต้นก่อน ต่อไปก็จะเกิดความคิดเห็น การสื่อสารถ่ายทอดกันทั้งทางคำพูด และการแสดงออก จากนั้นจึงเป็นการเลือกเรื่องที่จะเชื่อ หรือศรัทธา ซึ่งเป็นแกนนำไปสู่การปฏิบัติ หรือพฤติกรรมของบุคคลที่สามารถสังเกตเห็นได้ ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 5 แสดงกระบวนการเกิดค่านิยมตามความคิดของ เมธี ปิณฑานนท์

แรธส์ (Raths, 1966) ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดค่านิยมว่าประกอบด้วย

7 ขั้นตอน คือ

1. เห็นคุณค่าในความเชื่อและพฤติกรรมของบุคคล
2. ให้การรับรองความเชื่อของบุคคลที่เหมาะสมอย่างเปิดเผย
3. ทำการเลือกความเชื่อและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลโดยพิจารณาจากทางเลือก

หรือข้อเลือกหลาย ๆ อย่าง

4. ทำการเลือกความเชื่อและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลโดยพิจารณาขั้นตอนที่ต่อเนื่องกัน

5. ทำการเลือกความเชื่อและพฤติกรรมของบุคคลอย่างอิสระ

6. เริ่มปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ๆ

7. ปฏิบัติตามความเชื่อของตนเองอย่างมีแบบแผน สม่ำเสมอและซ้ำ ๆ กัน

จากการศึกษาถึงวิธีการเกิดค่านิยมพบว่า ค่านิยมของบุคคลเกิดขึ้นได้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ ความรู้สึก ความเชื่อ ความพึงพอใจหรือความชอบ ความสนใจ การถ่ายทอดและทัศนคติของสังคมที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะมีผลให้บุคคลแสดงออกมาเป็นรูปแบบของพฤติกรรมหรือบุคลิกภาพประจำตัวต่อไป

นิยามและแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ

ความหมายของการพัฒนา

คำว่า พัฒนา ซึ่งเป็นคำที่แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า Development นั้นเป็นสิ่งที่เรารับมาจากโลกตะวันตก แม้แต่ภาษาไทยของเราเองในอดีตไม่เคยมีคำว่า "พัฒนา" เราเริ่มรู้จักคำนี้และใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศไทย ประมาณปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2497 มีแต่คำว่า "พัฒนา" เท่านั้น (อุทัย บุญประเสริฐ, 2529) ปัจจุบันคำว่า "การพัฒนา" เป็นคำที่ได้รับการกล่าวถึงและปรากฏโดยทั่วไปทั้งในวงวิชาการและวงปฏิบัติการ แต่การกล่าวถึงการพัฒนาในสาขาต่าง ๆ เท่าที่เป็นมานั้น พบว่า การพัฒนามีความหมายที่แตกต่างกันไปมาก จนบางครั้งความหมายของการพัฒนาในแต่ละบริบทต่างกันออกไปโดยสิ้นเชิง จากทศวรรษ 1960 ซึ่งเป็นทศวรรษแรกของการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ จนเข้าสู่ทศวรรษที่สองในช่วงทศวรรษ 1970 จนถึงปัจจุบัน พบว่าได้มีการตื่นตัวในการพัฒนามากขึ้น และความหมายของการพัฒนาก็ได้แปรผันออกไปมากด้วย ในที่นี้จึงขอกกล่าวถึงความหมายของการพัฒนา และแนวความคิดที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกันกับการพัฒนาไว้โดยสังเขปดังต่อไปนี้

แบตเท่น (Batten, 1957) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม

กูเล็ท (Goulet, 1968) อธิบายว่า การพัฒนา คือ วิธีการอย่างหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข (Good life) โดยจะต้องมีการจัดหาปัจจัยต่าง ๆ ให้มีเพิ่มขึ้น ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการปรับปรุงสภาพทางวัตถุที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตตลอดจนมีการดำเนินการให้มนุษย์มีอิสระเสรี จากความเป็นผู้ตกอยู่ใต้อำนาจของธรรมชาติ ความไม่รู้ ความขาดแคลนและสิ่งอื่นที่กีดกันเขาอยู่ที่ทำให้การดำรงชีวิตขาดเกียรติยศและชื่อเสียง

รอสส์ (Ross, 1969) กล่าวว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงให้ก้าวหน้า (Progress) โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นำคุณค่าทางบวกเข้าไปแทนที่เดิม

สคาฟฟ์ (Schaff, 1970) ได้ให้ความหมาย ของการพัฒนาว่า คือ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้าขึ้น

คาทซ์ (Katz, 1970) กล่าวว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงฐานะของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ไวด์เนอร์ (Weidner, 1970) ให้ความหมายว่า การพัฒนา คือ กระบวนการที่ประกอบไปด้วยความเจริญเติบโต (growth) การเปลี่ยนแปลงระบบ (System change) และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน (Planned change)

โรเจอร์ และ ชูเมคเคอร์ (Roger and Shoemaker, 1971) ได้อธิบายว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีการนำความคิดใหม่ (Innovation) เข้ามาในระบบสังคม อันส่งผลทำให้ระดับรายได้ต่อหัวและระดับการดำรงชีพสูงขึ้น อันเนื่องมาจากการใช้วิธีการผลิตที่ทันสมัยและการปรับปรุงระเบียบองค์กรสังคม

จาคอปส์ (Jacobs, 1971) กล่าวถึง การพัฒนาว่า หมายถึง การเพิ่มขีดความสามารถของสังคมอย่างเต็มที่โดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดของจุดมุ่งหมายในการพัฒนา และโครงสร้างของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

เซียร์ส (Seers, 1972) ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ว่าหมายถึง การสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล อันได้แก่การมีอาหารที่พอเพียง มีระดับรายได้ที่เพียงพอที่จะสนองความต้องการขั้นพื้นฐานอันได้แก่ เครื่องนุ่งห่มมีที่อยู่อาศัยและมีงานทำ การพัฒนาจะประสบความสำเร็จโดยแท้จริงก็ต่อเมื่อความยากจนการว่างงาน และความไม่เท่าเทียมกันในสังคมลดน้อยลง

โชดัก (Chodak, 1973) ได้สรุปความหมายของการพัฒนาไว้ว่า

- 1) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นเองของวิวัฒนาการอย่างช้า ๆ ของร่างกายไปสู่สภาวะที่สูงขึ้น
- 2) การพัฒนา หมายถึง วิวัฒนาการจากสภาวะที่ต่ำไปสู่สภาวะที่สูงขึ้น
- 3) การพัฒนา หมายถึง กระบวนการแปลงรูป (Transformation) โครงสร้างและหน้าที่ (Structural - function) ขององค์การอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลให้เกิดโครงสร้างที่มีความเป็นมาอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น
- 4) การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากการหมุนเวียนเปลี่ยนไปที่เกิดขึ้นนั่นเอง เมื่อมีองค์ประกอบ (factors) ที่เหมาะสม ภายใต้ช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งทำให้เกิดโครงสร้างของสังคมใหม่ และมีการกำหนดแบบแผนการปะทะสังสรรค์ระหว่างสมาชิกของสังคมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

จัดติยา กรรณสูต (2515) ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบที่ทำการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ (Qualitative Change) ส่วนการแปลงรูป (Transformation) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตัวกระทำ การ ซึ่งนอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพและปริมาณเช่น การคมนาคมของประเทศไทยเมื่อเริ่มแรกได้มีการใช้รถเทียมม้า แล้วมาปรับปรุงให้ดีขึ้นโดยใช้เครื่องจักรไอน้ำมาทำรถไฟ และค่อย ๆ ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ๆ เรื่อยยิ่งขึ้น ๆ การเปลี่ยนแปลงจากรถม้ามาเป็นรถไฟหรือรถยนต์ หรือเป็นเครื่องบินจนเป็นจรวดก็ดี นับได้ว่าเป็นการพัฒนา

ทิตยา สุวรรณชฎ (2517) ได้อธิบาย คำว่า การพัฒนา ไว้ว่า การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและได้กำหนดทิศทาง และมุ่งที่จะควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงด้วย สภาพการพัฒนาเป็นสภาวะที่สมาชิกของสังคมได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนได้เต็มที่โดยไม่มีสภาวะครอบงำ เช่น ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจหรือความไม่สมบูรณ์ทางสุขภาพอนามัย ทุกคนสามารถนำศักยภาพของตนออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523) อธิบายว่า การพัฒนา คือการทำให้เกิดความเจริญเติบโต และเพิ่มอัตราให้สูงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงระบบ เพื่อให้ระบบมีความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและความสามารถในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายให้เกิดความยุติธรรม สิทธิเสรีภาพและความพอใจแก่คนส่วนใหญ่ และมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามความต้องการ

กระทำโดยมีการวางแผนที่ถูกต้องด้วย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523) กล่าวว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทางมีการวางแผนแน่นอนกำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งทิศทางที่กำหนดขึ้นจะต้องเป็นสิ่งที่ดีสำหรับกลุ่มคนหรือชุมชนที่สร้างขึ้น

อมร รักษาสิทธิ์ (2524) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ นอกเหนือไปจากความเจริญเติบโต โดยปกติในสิ่งต่าง ๆ ย่อมมีความเจริญ ความเสื่อมไปตามสภาพหากปล่อยไว้เฉย ๆ สิ่งคมบางสิ่งคมก็อาจเจริญขึ้นได้เอง บางสิ่งคมก็เสื่อมไปได้เอง การพัฒนาจึงเป็นการตั้งใจทำให้สิ่งคมเปลี่ยนแปลงไปโดยมีเหตุผล มีกระบวนการ มีขั้นตอนและการเปลี่ยนแปลงที่จะได้ผลนั้นต้องเปลี่ยนหรือปรับปรุงที่ระบบสิ่งคมให้มีประสิทธิภาพ สมรรถภาพผลิตภาพมากขึ้น ให้ระบบสิ่งคมนั้นสามารถดำเนินไปด้วยตนเองดีขึ้นกว่าเดิม

อุทัย บุญประเสริฐ (2524) กล่าวว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพไปสู่ระบบอุตสาหกรรม (Industrialization) ในบางแห่งเมื่อพูดถึงการพัฒนาจะนึกถึงการสร้างเขื่อน การสร้างถนนหนทาง การสร้างตึกอาคารขนาดใหญ่และสูงเพิ่มขึ้นหรือนึกถึงการขยายหรือสร้างระบบการคมนาคม และระบบการขนส่งแบบใหม่ ๆ นึกถึงสิ่งใหม่ ๆ

เสนาะ อุนากุล (2526) ได้กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมรูปแบบหนึ่งที่มีการนำความคิดใหม่เข้าสู่ระบบสังคม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มรายได้ต่อหัวให้สูงขึ้นและปรับปรุงระดับการดำรงชีวิตให้ดีขึ้น โดยผ่านกรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัยกว่าและการจัดองค์การทางสังคมที่มีสมรรถภาพดีกว่า การพัฒนาเป็นการปรับปรุงให้ทันสมัยในระดับระบบสังคม

ลิปพนนท์ เกตุทัต (2526) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา คือ กระบวนการที่กระตุ้นให้บุคคลและสังคมบรรลุถึงอุดมคติและความประสงค์ ซึ่งบุคคลในสังคมจะบรรลุถึงโดยการเรียนรู้ ใฝ่หาและการประยุกต์ ทักษะ ค่านิยมและทักษะต่าง ๆ แต่การเรียนรู้เพียงอย่างเดียวก็ไม่พอที่จะพัฒนาได้ การพัฒนาต้องอาศัยวัตถุดิบ เงินทุนและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประกอบด้วยโดยมนุษย์ต้องเป็นหัวใจของการพัฒนา

คำอื่นที่ใกล้เคียงและเกี่ยวข้องกับคำว่า "การพัฒนา"

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจคำบางคำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผูกพันกับการพัฒนาที่มีต้นรากศัพท์ในภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจช่วยให้ได้รู้ภูมิหลัง รู้ที่มา เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจความหมายของ "การพัฒนา" ได้แจ่มชัดยิ่งขึ้น คำต่าง ๆ ที่ใช้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาได้แก่ คำต่อไปนี้

1. คำว่า "การเปลี่ยนแปลง" (Change) การเปลี่ยนหรือการเปลี่ยนแปลง มีความหมายเป็นกลาง ๆ ไปได้ทั่วไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งต่าง ๆ ไปจากเดิมหรือมีสิ่งใหม่เกิดขึ้น ทั้งนี้ไม่เฉพาะเจาะจงว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นแบบใดวิธีใด (อมร รักษาสิทธิ์, 2524) การเปลี่ยนแปลงนั้นมีหลายแบบอาจเปลี่ยนแล้วไปในทางที่ดีขึ้น ก้าวหน้าขึ้น (Progress) หรือเปลี่ยนแล้วเสื่อมลง (Wise) ก็ได้ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงหากพิจารณาโดยอัตราของการเปลี่ยนแปลงอาจจะแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2529)

1.1 วิวัฒนาการ (Evolutionary Changes) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างยาวนาน จึงจะเห็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพทั้งหมด

1.2 การปฏิรูป (Reformationary) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในจุดที่สำคัญ ๆ ในช่วงระยะเวลาสั้น โดยหวังว่าการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จะก่อให้เกิดผลกระทบที่จะชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามมาและนำไปสู่สภาพที่ต้องการ การเปลี่ยนแปลงชนิดนี้ใช้ระยะเวลาสั้นกว่า วิวัฒนาการ และมักจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากการวางแผนไว้ล่วงหน้าแล้ว (Revolutionary Changes)

1.3 การปฏิวัติ (Revolutionary Changes) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันหรืออย่างรวดเร็ว หรือค่อนข้างเร็ว เห็นผลการเปลี่ยนแปลงทันตา ในระยะเวลาอันสั้นที่สุดมักจะเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมเป็นอย่างมากหรือเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมเป็นอย่างมากหรือเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพเดิมโดยสิ้นเชิง (Rapid Change)

2. คำว่า "การทำให้ทันสมัย" (Modernization) การทำให้ทันสมัย ในบางครั้งก็เรียกว่าความทันสมัย ภาวะแห่งความทันสมัยหรือกระบวนการทำให้ทันสมัยเป็นต้น หากพิจารณาถึงต้นกำเนิดของคำนี้ พบว่า เป็นคำที่เกิดขึ้นพร้อมกันการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 2 ในยุโรป ราวปี ค.ศ. 1860 เป็นต้นมาการปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้การผลิตสินค้าในปริมาณมาก ๆ เป็นของง่าย จึงทำให้อุตสาหกรรมเติบโตอย่างรวดเร็ว ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเปลี่ยนไป มีแบบแผนการดำเนินชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น (modern of life) ต่อมาเมื่อมีลัทธิล่าอาณานิคมผู้คนที่อยู่ในเมืองที่เป็นอาณานิคมก็ถูกชักจูงให้เปลี่ยนแปลงจากวิถีชีวิตแบบเดิมของตน (Traditional life) มาใช้ชีวิตแบบใหม่ทั้งในแง่การแต่งกาย อาหารการกินตลอดจนมีการจัดระเบียบการปกครองตามอย่างชาติตะวันตก จนในที่สุดคำว่า การทำให้ทันสมัยนี้มีค่าหรือเทียบเท่าความหมายของคำว่า การทำให้

เป็นตะวันตก (Westernization) นั่นเอง หรือหากพิจารณาในอีกแง่มุมหนึ่ง การทำให้ทันสมัย ก็คือ ความสามารถที่จะตามแบบอย่างชาติตะวันตกให้ทันนั่นเอง (เจลิเยว บุรีภักดี, 2525)

ตามความเห็นของนักวิชาการนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายของการทำให้ทันสมัยไว้หลายท่าน ดังนี้

1) ไอเซนสแตคท์ (Eisenstadt, 1966) กล่าวว่า การทำให้ทันสมัย หมายถึง กระบวนการของสังคมที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตามแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมาในช่วงศตวรรษที่ 19 และ 20 ในยุโรปตะวันตกและในอเมริกาเหนือ

2) มัวร์ (Moore อ้างในปทุม มณีโรจน์, 2517) กล่าวถึง กระบวนการที่ทำให้ทันสมัยว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ยังไม่เจริญในมีส่วนร่วม (Total Transformation) ในหมู่สังคมใหม่สังคมใหม่ที่มีการยอมรับเทคโนโลยีชนิดต่าง ๆ มีการขยายตัวขององค์กรสังคมในรูปของสมาคม อันเป็นลักษณะเด่นชัดของบรรดาชาติทั้งหลายในตะวันตก ซึ่งมีเศรษฐกิจที่รุ่งเรือง รุดหน้าและมีความมั่นคงทางการเมืองสูง

3) แบลค (Black, 1976) ให้ความหมายของกระบวนการทำให้ทันสมัยว่าเป็นกระบวนการที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสถาบันประวัติศาสตร์อย่างรวดเร็ว มีการเพิ่มขึ้นของความรู้ การควบคุมสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นในยุโรปตะวันตก ในช่วงศตวรรษที่ 19 ถึง 20 ก่อนแล้วจึงแพร่กระจายออกไปทั่วโลก

4) ริกส์ (Riggs, 1964) กล่าวว่า การทำให้ทันสมัยเป็นปรากฏการณ์ที่บุคคลหรือสังคมผูกพันตัวเอง เข้ากับการลอกเลียนแบบ การยืมไปใช้หรือนำไปปรับใช้ ไม่ว่าจะ เป็นต้นแบบ สถาบัน หรือแนวปฏิบัติจากต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้ประเทศของตนเจริญขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ และทั้งนี้จะต้องรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์และสิ่งที่ดีงามของตนเองด้วย ริกส์ได้ชี้ให้เห็นว่า การทำให้ทันสมัยนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดจากพลังภายนอก (Exogeneous forces) ซึ่งอาจจะเป็นการรับมาปรับใช้ (Adaptation) ก็ได้ ซึ่งจะแตกต่างไปจากนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สังคมได้ทำการค้นคว้า ค้นพบหรือสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเอง (Erdogeneous Forces)

5) วาร์ดและรัสเทอร์ (Ward and Rustow อ้างใน Black, 1976) ได้สรุป กระบวนการทำให้ทันสมัยว่ามีลักษณะดังนี้คือ

5.1) การทำให้ทันสมัยเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม

(Modernization is a Revolutionary Process)

5.2) การทำให้เป็นทันสมัยเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อน

(Modernization is a Complex Process)

5.3) การทำให้เป็นทันสมัยเป็นกระบวนการที่เป็นระบบ (Modernization is a Systematic Process)

5.4) การทำให้เป็นทันสมัยเป็นกระบวนการที่แผ่ขยายเกิดขึ้นทั่วโลก

(Modernization is a global Process)

5.5) การทำให้เป็นทันสมัยเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา (Modernization is a lengthy Process)

5.6) การทำให้เป็นทันสมัย เป็นกระบวนการที่มีระดับ (Modernization is a phased Process)

5.7) การทำให้เป็นทันสมัยเป็นกระบวนการอย่างเดียวกันโดยตลอด

(Modernization is a Homogenizing Process) คือสังคมทันสมัยจะมีลักษณะพื้นฐานหลายประการที่คล้ายคลึงกัน และมีแนวโน้มจะเข้าไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางเดียวกัน

5.8) การทำให้ทันสมัยเป็นกระบวนการที่ไม่ย้อนกลับ (Modernization is a irreversible Process) คือจะนำสังคมไปสู่ภาวะความมีเหตุผล (Secularity) มากขึ้น อัตราความเร็วในการเปลี่ยนแปลงจะไม่แตกต่างกัน

5.9) การทำให้เป็นทันสมัยเป็นกระบวนการที่มุ่งไปข้างหน้า (Modernization is a Progressive Process)

จากความหมายของการทำให้ทันสมัยและความหมายของการพัฒนาที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ ได้มีผู้เปรียบเทียบความหมายของคำ 2 คำนี้ เข้าด้วยกันเช่น สตรีเท่น (Streeten, 1972) เห็นว่าการพัฒนากับการทำให้ทันสมัยเป็นสิ่งเดียวกัน (Development Means Modernization) ส่วน เอปเตอร์ (Apter, 1965) กล่าวว่า การพัฒนา การทำให้ทันสมัย และการทำให้เป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ต่างก็เป็นปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน แต่มีความหมายต่างระดับกัน กล่าวคือ การพัฒนามีความหมายกว้างที่สุด การทำให้ทันสมัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนา และการทำให้เป็นอุตสาหกรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ทันสมัย

3. คำว่า "ความเจริญเติบโต" (Growth) ความเจริญเติบโต หรือความจำเริญ หรือความเจริญก้าวหน้า นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้ดังนี้

1) คอยซ์ (Deutsch, 1963) อธิบายว่า ความเจริญเติบโตเป็นระบบที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) มาก มีความเป็นอิสระที่จะตัดสินใจด้วยตนเองโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบอื่น สามารถขยายขอบข่ายให้ใหญ่โตกว้างขวางขึ้น โดยไม่เปลี่ยนแปลงลักษณะของการปฏิบัติงาน มีระบบที่สามารถเรียนรู้ ค้นคว้าและรับเอาข้อมูลจากภายนอกได้ ขณะเดียวกันก็มีความสามารถเพิ่มขึ้นในการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามที่ต้องการสามารถตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมได้ดี

2) ริกส์ (Riggs อ้างจาก Weidner, 1970) กล่าวถึงความเจริญเติบโตว่าเป็นการเพิ่มผลผลิต ที่กระทำโดยระบบสังคมร่วมกับสิ่งแวดล้อม

3) อมร รักษาสัตย์ (2524) ให้ความหมายของคำเจริญเติบโตไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับของการกระทำการโดยเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถและคุณสมบัติของผู้กระทำนั่นเอง เช่น พืชที่โตขึ้นเอง เด็กทารกที่โตขึ้นเอง เป็นต้น

ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตและการพัฒนานั้น อาจกล่าวได้ว่าทั้งการเจริญเติบโตและการพัฒนาต่างก็เป็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลง (Change) ด้วยกันแต่ว่าการพัฒนานั้นเป็นการรวมกิจกรรมที่นำมาดำเนินการอย่างเข้มโดยอาศัยระดับของการประสานสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูงมาก มีการดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนที่ใช้ระยะเวลาทำให้มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้วย และหากจะพิจารณาในแง่การผลิตการพัฒนา จะทำให้มีการผลิต และกระจายผลผลิตและการบริโภคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในทางตรงข้ามการเจริญเติบโต เป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นการเพิ่มอัตราการเปลี่ยนแปลงในระบบโครงสร้างเดิม เป็นการเพิ่มแต่ขนาดมิได้เพิ่มความซับซ้อนขึ้นแต่อย่างใด

ณัฐพล ชันธไชย (2527) เห็นว่า การที่จะทำความเข้าใจแนวคิดการพัฒนานั้น จะต้องตระหนักถึงความจริงต่อไปนี้คือ

ประการแรก การพัฒนาเป็นแนวคิดเชิงปทัสสถาน (Normative concept) การกำหนดความหมาย เป้าหมายและการวัดผลการพัฒนา นั้น เป็นการกระทำและการตัดสินใจที่ใช้ค่านิยมเป็นพื้นฐานกำหนด (Value Judgement) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าความหมายของการพัฒนาโดย

พิจารณาถึงเป้าหมาย ตลอดจนแนวทางการพัฒนานั้นย่อมต่างกันไปตามความเชื่อพื้นฐาน หรืออุดมการณ์ของสังคมและกาลเวลา

ประการที่สอง เป้าหมายของการพัฒนานั้น โดยทั่วไปจะแสดงถึงสภาวะอันพึงปรารถนาของสังคมในทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งขึ้นอยู่กับการตัดสินใจกำหนดคุณค่าของเป้าหมายการพัฒนาของรัฐบาลในฐานะตัวแทนของมวลสมาชิกในสังคมดังกล่าว

ประการที่สาม การพัฒนาประเทศในฐานะที่เป็นกระบวนการของการก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ดีขึ้น (Improvement) ตามเกณฑ์หรือเป้าหมายของการพัฒนาอาจจะมีใช้สิ่งเดียวกันกับกระบวนการของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีขอบข่ายของเป้าหมายจำกัดอยู่ในเรื่องการเพิ่มขึ้นของรายได้โดยเฉลี่ยของมวลรวมประชาชาติ ข้อพิจารณาในทางทฤษฎีและข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นว่ากระบวนการทั้งสองอาจมีความสัมพันธ์ในเชิงนิเสธได้ในสภาพการณ์ที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความด้อยพัฒนาในระดับสูง หรือการมีความเจริญเติบโตแต่ไม่มีการพัฒนา และการมีการพัฒนาแต่ไม่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ไมเคิล โทคาโร (Michael Todaro, 1977) เห็นว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในโครงสร้างทางสังคม ทัศนคติของประชาชนและสถาบันในประเทศเท่า ๆ กับการเร่งรัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การลดความไม่เสมอภาคและการแก้ไขปัญหาความยากจน

ซาปรู (Sapru, 1977) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้ว่า คือ

1. ระดับของความเจริญเติบโตของความเป็นอิสระในบทบาททางสังคมที่มีความสามารถในการเลือก
2. การพัฒนาต้องเน้นคุณค่าของการเลือก
3. การพัฒนาต้องเน้นความยุติธรรม คุณค่าของเสรีภาพ อีสรภาพ ความเท่าเทียมกัน และการเปลี่ยนแปลง
4. การเสาะแสวงหาแนวทางและโครงสร้างทางสังคม
5. การพัฒนาเกี่ยวกับการเพิ่มรายได้

ริกส์ (Riggs, 1970) ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาประกอบด้วยเป้าหมายหลายอย่างประกอบกันได้แก่

1. การกระจายรายได้และความมั่งคั่ง

2. การใช้ทรัพยากรบุคคลอย่างเต็มที่
3. จัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างดี
4. รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมนุษย์

ในด้านลักษณะของการพัฒนานั้น ชัยอนันต์ สมุทวณิช เห็นว่า การพัฒนานั้นมี 2 ลักษณะ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพ โดยที่การพัฒนาในฐานะ การเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ เป็นการเน้นที่การวางแผนและการปฏิบัติตามแผนในรูปแบบของโครงสร้าง พื้นฐานต่าง ๆ ส่วนการพัฒนาในฐานะการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพเป็นการมุ่งพัฒนาคุณธรรมให้มนุษย์ สามารถเพิ่มพูนสิ่งที่ดีงามในชีวิตได้ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2521) ซึ่งลักษณะการพัฒนาทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวนั้น พานาดิเกอร์ และ เกอร์ซาการ์ (Panandiker and Kahirsagar, 1978) เห็นว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพมีความสำคัญมากกว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา

ชนิดา รัชพลเมือง (2532) ใ้คำนิยามว่า การพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดีขึ้นตามทิศทางที่กำหนด

จากนิยามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาหมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสิ่งที่เป็น แกนกลางในเรื่องของการพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลง ส่วนทิศทางของการเปลี่ยนแปลงนั้น ถ้าจะ ก่อให้เกิดการพัฒนาแล้วจำเป็นจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพความเจริญเติบโตสู่สภาพที่ดีงาม ที่เหมาะสมจึงจะถือว่าเป็นการพัฒนา

แนวความคิด เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ

ความหมายของการพัฒนาประเทศ

จุมพล รอดภักดี (2532) อธิบายว่า ตามแนวคิดหลักของ "การพัฒนาประเทศ" ไม่ว่าจะ อยู่ในสาขาวิชาแขนงใดก็ตาม แนวคิดหลักในการพัฒนาประเทศก็คือ ความพยายามในการ เปลี่ยนแปลงสังคมโดยที่ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด ภายใต้จุดมุ่งหมายที่จะนำมา ซึ่งความเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวัตถุและความเจริญก้าวหน้าทางด้านจิตใจ อันจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดีของประชาชนอย่างมั่นคงและสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ทั้งนี้โดยการกระจายทรัพยากรทาง

ด้านต่าง ๆ ไปในสังคมอย่างทั่วถึง

ฉัฐมา อาษารัฐ (2514) กล่าวว่า การพัฒนาประเทศ หมายถึง การพัฒนาจากสังคมกสิกรรมให้เป็นสังคมเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม บุคคลในประเทศที่พัฒนาดังกล่าวเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีสิทธิเสรีภาพ กล้าแสดงความคิดเห็น มีความเคารพนับถือตนเองและเคารพในเอกราชของผู้อื่น และมีการครองชีพเป็นปกติสุข

อรุณ รักรธรรม (2528) กล่าวถึงการพัฒนาประเทศว่าเป็น กระบวนการระดมการใช้ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ คนวัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และผลประโยชน์อันเป็นความปรารถนาของชาติ

วิทยากร เชียงกุล (2527) กล่าวถึงการพัฒนาประเทศว่า หมายถึง

1. การที่สังคมรู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อย่างมีประสิทธิภาพและมีความหมายต่อการพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
2. สังคมที่มีการจัดองค์การปกครองที่เป็นระเบียบ มีเหตุผล ให้ความเสมอภาค เสรีภาพ และความร่มเย็นแก่สมาชิกส่วนใหญ่
3. สังคมที่เปิดโอกาสให้คนได้พัฒนาตนเองอย่างเสมอภาค และกว้างขวาง เช่น การได้รับบริการทางการแพทย์ การอนามัย การศึกษาและการส่งเสริมศิลปกรรม และกิจกรรมเพื่อสังคมอื่น ๆ

ภานุวัฒน์ วิภาตะกัลป์ (2522) ได้ให้ความหมายของ "การพัฒนาประเทศ" ไว้ดังนี้ การพัฒนาประเทศ คือ การกระทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการปรับปรุง แก้ไขและผลักดันให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งให้เป็นไปโดยสอดคล้องกันและทำให้เกิดภาวะที่สมดุลย์กันอย่างมีสัดส่วนทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

จากที่ได้ศึกษาความหมายของการพัฒนาประเทศ อาจสรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศ คือ การใช้ความพยายามในอันที่จะนำความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากร และการจัดการมาเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่บุคคลและสังคมในทุกด้าน

แนวความคิด เกี่ยวกับค่านิยมที่ เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศคือการระดมการใช้ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ คน วัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้ เทคนิคเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และผลประโยชน์อันเป็นความปรารถนาของชาติ การพัฒนาจึงเป็นแนวทางหรือวิธีการที่จำเป็นและสำคัญต่อการบริหารงานของทั้งประเทศที่พัฒนาประเทศกำลังพัฒนา ในอันที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมโดยรวมและรวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรให้ดีขึ้น ฉะนั้นการพัฒนาจึงมักจะมีความสำเร็จก้าวหน้าเกี่ยวข้องด้วยเสมอ หากพิจารณาเปรียบเทียบการพัฒนา กับสภาวะและเวลาแล้ว ก็ย่อมต้องเกี่ยวข้องกับแนวความคิดที่ว่า "การเปลี่ยนก็ย่อมนำไปสู่สภาวะที่ดีกว่า นอกจากนั้นยังจะหมายถึงไปถึง สภาวะสุดท้ายที่ดีที่สุด (Ultimate Objective, End - State or Goal) และหากพิจารณาการเปรียบเทียบการพัฒนากับบุคคลแล้วก็ย่อมจะเกี่ยวข้องกับแนวความคิดที่ว่า "ถ้าคุณลักษณะของบุคคลส่งเสริมการพัฒนาก็ย่อมจะส่งผลไปถึงการพัฒนาโดยรวมได้" ดิน ปรัชญพฤทธิ ได้ยกตัวอย่างของซาปรู (R. Sapru) ที่ว่า "การขาดแคลนบุคลากรที่ชำนาญงานเฉพาะอย่าง ไม่มีความผูกพันต่องาน มีค่านิยมและความเชื่อถือที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศนั้น เป็นปัญหาอันหนึ่งของการบริหารการพัฒนาประเทศในประเศโลกที่สาม" และอรุณ รักธรรม ก็ได้ให้ทรรศนะว่า "ปัจจัยมนุษย์ย่อมเป็นปัจจัยอย่างสำคัญที่สุดในด้านการพัฒนาต่าง ๆ ของชาติ นั้นหมายความว่าจำเป็นต้องมีกลไก หรือระบบราชการที่มีประสิทธิภาพและมีผู้ปฏิบัติหรือข้าราชการที่มีคุณภาพหรือพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ" หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากประเทศใดมีทรัพยากรบุคคลที่มีจิตมุ่งมั่นหรือค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศแล้วย่อมจะเป็นคุณอนันต์ต่อประเทศนั้นโดยรวม ค่านิยมของบุคคลที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศควรประกอบด้วยค่านิยม 9 ประการ ดังนี้คือ (ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2525)

1) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง หรือการประดิษฐ์คิดค้น หมายถึง การยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ และความจำเป็นที่จะต้องค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานมากกว่าจะพอใจปฏิบัติตามแบบอย่างที่เคยกระทำกันมาก่อน

2) ความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงาน หมายถึง แนวโน้มส่วนตัวที่จะกระทำในสภาวะที่มีความเสี่ยงหรือความไม่แน่นอน เป็นความต้องการแสวงหาความสำเร็จ ผู้ที่มีความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงานมักมีความผูกพันต่อการเปลี่ยนแปลงสูง หรือผู้ที่มีความผูกพันต่อการ

เปลี่ยนแปลงจะมีความกล้าเสี่ยงในการปฏิบัติงานสูงเช่นกัน

- 3) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ และสังคม หมายถึง การมีความเชื่อในศักดิ์ศรี ความสามารถของมนุษย์ โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และฐานะตำแหน่งทางสังคม และสนับสนุนให้ลดความแตกต่างระหว่างสถานภาพทางเศรษฐกิจและระหว่างสถานภาพทางสังคม
- 4) การยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาในการปฏิบัติกิจการต่าง ๆ ในโรงเรียน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ เป็นต้น แม้ว่าจะเสียเวลาและเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากก็ตาม
- 5) ความอดกลั้น หมายถึง การมีความพากเพียร ความยังคิดและหลีกเลี่ยงวิธีการรุนแรงและการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน รวมทั้งความอดทนต่อเสียงคัดค้านที่ไม่เห็นด้วยจากบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมที่อาจจะมีขึ้นได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ตลอดจนอดทนต่อผลของการพัฒนาองค์การด้วยเหตุผล
- 6) การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม หมายถึง ความปรารถนาที่จะเสียสละส่วนตนเพื่อสังคม และเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อจุดมุ่งหมายที่ใหญ่กว่า เพราะการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนจะขัดขวางการริเริ่มการพัฒนาเพื่อสภาพชีวิตที่ดีกว่าของประชาชน และเพื่อผลประโยชน์ของประเทศในระยะยาว
- 7) ความห่วงใยชาติหรือองค์การ หมายถึง ความรู้สึกเป็นห่วงเป็นใยของบุคลากรในองค์การที่มีต่อความอยู่รอดของหน่วยงาน ความตั้งใจและเต็มใจที่จะคอยประคับประคองและปกป้องหน่วยงานของตนให้พ้นจากปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง
- 8) ความผูกพันในงานและสัมฤทธิ์ผลของงาน หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจ การใช้ความมานะพยายามในการทำงาน มีความต้องการที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีความพึงพอใจต่อผลสำเร็จของงาน รวมทั้งการเห็นคุณค่าของเวลาและไฟใจที่จะหาวิถีทางต่าง ๆ ในอันที่จะพัฒนาให้งานประสบความสำเร็จด้วยดี
- 9) การพัฒนาเศรษฐกิจ หมายถึง ความผูกพันต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ปรารถนาที่จะลดความพึงพอใจชั่วคราวชั่วคราวเพื่อไปสู่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจในระยะยาวรวมทั้งการให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพสุจริต การรู้จักใช้ทรัพยากรทั้งด้านบุคคล การเงิน วัสดุ

และวิธีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้นในการสร้างสถานภาพทางเศรษฐกิจ ที่มั่นคงทั้งส่วนตนและสังคมโดยรวม คือ ประเทศชาติ

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เดอกูซแมน และคาร์บอเนลล์ (de Guzman and Cabonell, 1976) ได้ทดสอบ สมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจของผู้บริหารฟิลิปปินส์ 176 คน กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ซึ่งหมายถึงความผูกพันด้านค่านิยมที่ผู้บริหารฟิลิปปินส์มีต่อการ เปลี่ยนแปลง ความกล้าเสี่ยงในกาตัดสินใจ การพัฒนาเศรษฐกิจ การยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ การหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ความห่วงใยในชาติ และความเสียสละ พบว่า ใน จำนวนภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ อันประกอบด้วยปริญญาบัตรทางวิชาชีพ อาชีพบิดา สถานที่ ทำงาน อายุราชการ และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่มุ่งพัฒนาประเทศ ดังนี้ปริญญา ทางวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และความห่วงใยในชาติ อาชีพบิดามีความ สัมพันธ์กับความกล้าเสี่ยง นอกจากความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว เดอกูซแมนและคาร์บอเนลล์ไม่พบว่า ตัวแปรอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การศึกษาของศูนย์ศึกษานานาชาติเกี่ยวกับค่านิยมทางการเมือง (The International Studies of Values in Politics, 1971) ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมทางการเมืองของ ผู้นำท้องถิ่นที่มีอิทธิพลเหนือความกระฉับกระเฉงของชุมชน (community activeness) ใน ประเทศสี่ประเทศ คือ อินเดีย สหรัฐอเมริกา ยูโกสลาเวีย และโปแลนด์ โดยศึกษาความสามารถ ของผู้นำท้องถิ่นที่จะระดมทรัพยากร และมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนและ ประเทศชาติหรือเพื่อปฏิบัติการอย่างใดอย่างหนึ่งให้สัมฤทธิ์ผล ส่วนค่านิยมทางการเมืองประกอบด้วย มิติต่าง ๆ คือ ค่านิยมที่ผู้นำท้องถิ่นมีต่อความเปลี่ยนแปลง ความกล้าเสี่ยง การพัฒนา เศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ การยอมให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การ หลีกเลี่ยงความขัดแย้งความผูกพันในชาติ ความเสียสละและความซื่อสัตย์สุจริต และจากผลของ การศึกษาค้นคว้าพบว่าผู้นำท้องถิ่นของประเทศเหล่านี้มีค่านิยมทางการเมืองซึ่งมีผลต่อความ กระฉับกระเฉงของชุมชนแตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่น ผู้นำท้องถิ่นของอินเดีย จะเน้น ค่านิยมทางการเมืองในมิติความผูกพันในชาติและการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ส่วนค่านิยมทาง

การเมืองของผู้นำท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา และยูโกสลาเวีย กลับเน้นค่านิยมทางการเมืองในมิติ การพัฒนาเศรษฐกิจ

วี.เอ.พี. พาแนนดิเกอร์และ เอส.เอส. เซอร์ซาร์การ์ (V.A.P. Panandiker and S.S. Kshirsagar, 1978) ได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ว่า ลักษณะโครงสร้างและ พฤติกรรมของระบบราชการ (ในความหมายของเวเบอร์) มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการพัฒนา ประเทศของข้าราชการอินเดีย ลักษณะโครงสร้างของระบบราชการประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัวแปรด้วยกัน คือ สายการบังคับบัญชา การแบ่งงานกันทำ และระบบการกำหนดกฎเกณฑ์ สำหรับลักษณะพฤติกรรมของระบบราชการประกอบด้วย ตัวแปร 3 ตัวแปรเช่นเดียวกันคือ การ ไม่คำนึงถึงบุคคล การใช้เหตุผลและการมุ่งปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ (ลักษณะโครงสร้างและพฤติกรรม เหล่านี้เป็นตัวแปรต้น) ส่วนบทบาทในการพัฒนาประเทศ (ตัวแปรตาม) นั้นประกอบด้วยบทบาท ที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผล การยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ และความผูกพันในงาน และจากผลของการศึกษาครั้งนี้พบว่า ตัวแปรลักษณะ โครงสร้างของระบบราชการอินเดียไม่มีความสัมพันธ์ หรือเอื้อต่อบทบาทในการพัฒนาประเทศ แต่เมื่อพิจารณาตัวแปรลักษณะพฤติกรรมกลับพบว่ามีส่วนที่เอื้อและขัดขวางบทบาท ในการพัฒนาประเทศยกตัวอย่างเช่น การไม่คำนึงถึงตัวบุคคล มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการ ปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผลและการใช้เหตุผล มีความสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลง การปฏิบัติงานให้ สัมฤทธิ์ผล และการยอมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

โดยอาศัยผลงานของลิจิต ธีรเวคิน เกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง ผลงานของเดอกูชแมน และคาร์บอนเนลล์ และของศูนย์ศึกษานานาชาติเกี่ยวกับค่านิยมทางการเมือง ดิน ปรัชญาพฤทธิได้ ตั้งสมมติฐานเพื่อการทดสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ไว้ 2 ประการคือ (1) ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ ของข้าราชการไทย 345 คน (ระดับ 1-11 จากกรม 6 กรม) มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นใน การพัฒนาประเทศ และ (2) วิธีปฏิบัติทางการบริการงานบุคคล มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นใน การพัฒนาประเทศ ภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจ (ตัวแปรต้น) ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ คือ หน่วยงาน ที่ข้าราชการสังกัด สถานที่ทำงาน ภูมิลำเนา อายุ เพศ ศาสนา อาชีพบิดา ระดับการศึกษา สาขา วิชาที่ศึกษา อายุราชการ ระดับซี ตำแหน่งและเงินเดือน วิธีปฏิบัติทางการบริหารบุคคล (ตัวแปร ต้น) ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ คือ การประกาศรับสมัครประเภทของการสอบ น้ำหนักคะแนนที่ให้ กับการสอบแต่ละหมวด โอกาสที่จะได้รับการเลื่อนระดับ โอกาสที่จะได้รับการเลื่อนตำแหน่ง การ

ลงโทษทางวินัยเป็นรายบุคคล การลงโทษทางวินัยโดยส่วนรวม ส่วนความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ (ตัวแปรตาม) ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ คือความผูกพันด้านค่านิยมที่ข้าราชการมีต่อการเปลี่ยนแปลง ความกล้าเสี่ยงในการตัดสินใจ การพัฒนาเศรษฐกิจ การยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การหลีกเลี่ยง ความขัดแย้ง ความห่วงใยในชาติ ความเสียสละ ความเสมอภาค ความผูกพันในงาน และสัมฤทธิ์ผลของงาน จากการทดสอบสมมติฐานทั้งสอง ปรากฏว่า (1) ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ บางมิติมีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ หน่วยงานที่สังกัด สถานที่ทำงาน ภูมิลำเนา อายุราชการ ระดับตำแหน่ง และเงินเดือน มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ส่วนมิติอื่น ๆ ของภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจนอกจากนี้ไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศและ (2) วิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคลบางมิติมีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ โอกาสได้รับการฝึกอบรม โอกาสได้รับเงินเดือนสองขั้น และการลงโทษทางวินัยโดยส่วนรวม เกณฑ์ในการพิจารณาเงินเดือนสองขั้น มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ(โอกาสได้รับการฝึกอบรม โอกาสได้รับเงินเดือนสองขั้น มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาในเชิงนิเสธ) ส่วนมิติอื่น ๆ ของวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคลไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Tin Prachyapruit 1982)

โดยอาศัยกรอบแนวความคิดเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคล กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ดิน ปรัชญพฤกษ์ ได้ทำการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง โดยอาศัยข้อมูลข้าราชการระดับสูงของไทย (ระดับ 7-11 ของกระทรวง 12 กระทรวง หน่วยงานอิสระ และกรม 124 กรม ยกเว้นข้าราชการระดับสูงของกระทรวงกลาโหม กลุ่มตัวอย่างข้าราชการระดับสูงทั้งสิ้น 11,751 คน) อย่างไรก็ตาม ดิน ปรัชญพฤกษ์ ได้เพิ่มมิติต่างของภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจ เป็น 42 มิติและวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคลเป็น 16 มิติด้วยกัน ผลการวิจัย ปรากฏว่า ภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจของข้าราชการระดับสูง 17 มิติ จาก 42 มิติ มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ กระทรวงที่สังกัดกรมที่สังกัด สถานที่ทำงานอยู่ในหรือนอกหน่วยงาน ลักษณะงานที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท อายุของข้าราชการ ความประสงค์หรือไม่ประสงค์จะเกษียณอายุก่อนอายุครบ 60 ปี จำนวนบุตรธิดา บิดาลิ้นชีวิตแล้วหรือยังมีชีวิตอยู่ การศึกษาสูงสุดก่อนเข้ารับราชการ การเคยหรือไม่เคยได้รับทุนศึกษาต่อต่างประเทศก่อนเข้ารับราชการ ประเภท

ของทุน การเคยหรือไม่เคยได้รับทุนการศึกษาต่อต่างประเทศภายหลังเข้ารับราชการ อายุราชการ ระดับ (ซี) เงินเดือนเต็มขั้นหรือไม่เต็มขั้น สำหรับตัวแปรด้านวิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคลนั้น ผลการวิจัยปรากฏว่า วิธีปฏิบัติทางการบริหารงานบุคคล 9 มิติ จาก 16 มิติ มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ คือโอกาสดูงานในประเทศ โอกาสปฏิบัติงานวิจัยภายในประเทศ โอกาสสัมมนาในประเทศ โอกาสสัมมนาต่างประเทศ การบังคับใช้เกณฑ์ในการเลื่อนเงินเดือน สองขั้น การเคยหรือไม่เคยโยกย้ายหน้าที่การงาน (โอกาสปฏิบัติงานวิจัยภายในประเทศ โอกาสสัมมนาในประเทศ โอกาสสัมมนาต่างประเทศ การถึงเกณฑ์หรือไม่ถึงเกณฑ์ได้รับการเลื่อนระดับ การถึงเกณฑ์หรือไม่ถึงเกณฑ์ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศ ในเชิงนิเสธ) นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังปรากฏว่าข้าราชการระดับสูงของไทยมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาประเทศอยู่ในระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือร้อยละ 21.1 อยู่ในระดับสูงมากร้อยละ 73.2 อยู่ในระดับสูงร้อยละ 5.7 อยู่ระดับปานกลาง ร้อยละ 0.0 และ 0.0 อยู่ในระดับต่ำ และต่ำมากตามลำดับ (ติน ปรัชญพฤทธิ, 2530)

สุนทรีย์ โคมิน และ สนิท สัมครการ (2522 : 331) ได้อาศัยกรอบแนวความคิดของ โรคีสมาศึกษาค่านิยม และระบบค่านิยมของคนไทย พบว่า จำนวนค่านิยมและการให้ความสำคัญต่อค่านิยมต่าง ๆ นั้น สามารถจำแนกตามกลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ รายได้ การศึกษา อาชีพ อายุ และถิ่นฐานที่อยู่อย่างมีนัยสำคัญ

ศิริรัตน์ ธรรมวิริยะ (2531) ได้ทำการศึกษาเรื่องครุฑกับความพร้อมที่จะเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงและค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีเขต 3 อำเภอ ในจังหวัด นครสวรรค์ ผลคดียมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 576 คน ผลการวิจัยพบว่า ในบรรดาสถานภาพส่วนบุคคลของครุฑมีภูมิลำเนาเดิมเพียงปัจจัยเดียวเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ชาญชัย อตมศิริกุล (2532) วิจัยพบว่า (1) หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอส่วนใหญ่มีค่านิยมที่มุ่งพัฒนาประเทศอยู่ในระดับปานกลาง (2) ตัวแปรภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจเพียงตัวแปรเดียวในจำนวน 10 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่มุ่งพัฒนาประเทศของหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ ได้แก่ อายุ (3) มีตัวแปรสภาพราชการตัวแปรเดียวใน 5 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่มุ่งพัฒนาประเทศของหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ ได้แก่ การได้/ไม่ได้ปฏิบัติงาน ในภูมิภาคเดียวกันกับภูมิลำเนาเดิม (4) มีตัวแปรวิธีการปฏิบัติทางการบริการงานบุคคล 3 ใน 7 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่มุ่งพัฒนาประเทศหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ ได้แก่ โอกาส

ในการฝึกอบรม เกณฑ์ในการลงโทษทางวินัย และการเคย/ไม่เคยโยกย้ายหน้าที่การงาน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศพบว่า ข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ข้าราชการระดับสูงในกระทรวงต่าง ๆ หัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ และครูในเขตการศึกษา 3 เป็นต้น มีค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศในระดับสูงโดยเฉลี่ย ทำให้ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดที่จะศึกษาค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ยังไม่มีผู้วิจัยได้ทำการศึกษาดังเรื่องของค่านิยมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศมาก่อน